

čtenář

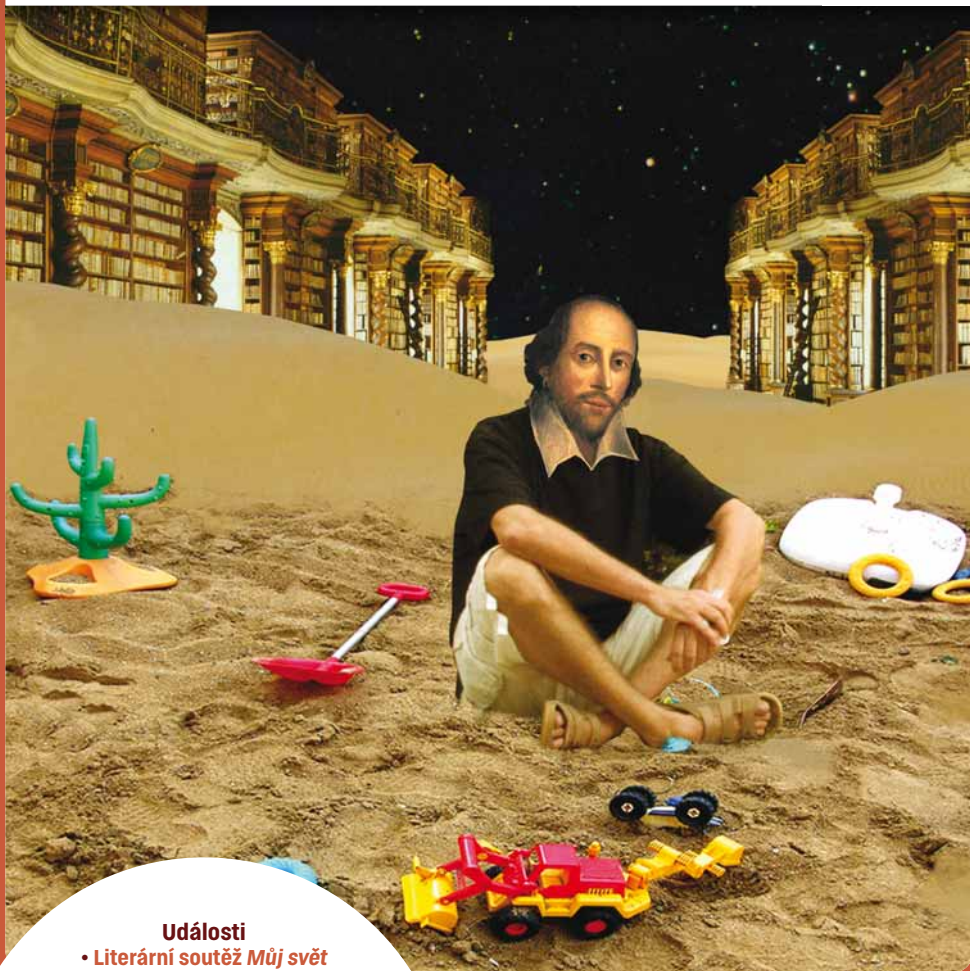
MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

9

2024

ročník 76

Cena 50 Kč

Koláž: Miroslav Hupčých

Události

- Literární soutěž *Můj svět*
- Premiéra konference *Drsné knihovny současnosti v Ústí nad Labem*
- Literární festival *Kniha v lázni 2024*

Medailonky nadějných

- Anděla Krumpalová ze Střední odborné školy v Luhačovicích

Příloha

- „Vizuální identita knihoven“ MĚK Litoměřice

Využití nových technologií
Konec podpory Microsoft Windows 10
Geografie na portálu Knihovny.cz

Tři kulatá výročí Krajské vědecké
knihovny v Liberci

Knihovny v novém
MĚK Vratimov do další stovky v novém

Ze zahraničí
Knihovny v Dánsku, Německu
a ve Spojených arabských emirátech

Tři kulatá výročí liberecké knihovny
s. 311–315
← Budova Národního domu (České besedy), kde od roku 1904 sídlila sloučená Lidová česká knihovna

↑ Interiér sídla Bücherei der Deutschen v ulici U věže 9
Foto: archiv KVK Liberec

Literární soutěž Můj svět s. 325–326
↓ Momentka ze slavnostního vyhlášení vítězů v roce 2018

Foto: archiv MěK Frýdek-Místek

Literární festival Kniha v lázni 2024
s. 328–329
↑ K. Šeligová uvádí vystoupení J. Topola v synagoze v Lošticích

Foto: archiv MěK T. G. Masaryka Šumperk

Malá technika vzdělává novou generaci programátorů s. 332–333
← Malí programátoři v rámci jedné z lekcí Malé digitální univerzity
Foto: Malá technika

Jak fungují knihovny v Dánsku a Německu?

s. 316–319

↑ Neofuturistická budova knihovny Dokk1 z roku 2015 v Aarhusu

Foto: Vendula Němcová

Premiéra konference Drsné knihovny současnosti s. 327
↑ „Pokřtěni“ betaverze mobilní aplikace Bestiář Janou Linhartovou, ředitelkou Knihovny Ústeckého kraje, a Janem Schillerem, hejtnanem Ústeckého kraje

Foto: Veronika Balcarová

Využití nových technologií

- 303_ Blíží se konec podpory Microsoft Windows 10 a co to znamená | Pavel Tomášek
- 305_ Geografie na *Knihovny.cz* | Kateřina Klívarová

Legislativa

- 308_ Regionální funkce knihoven v letech 2018–2022 – 3. část | Lucie Macháčková

Výročí knihovny

- 311_ Tři kulatá výročí liberecké knihovny | Václav Kříček

Ze zahraničí

- 316_ Jak fungují knihovny v Dánsku a Německu? | Marie Otavová
- 321_ Knihovny ve Spojených arabských emirátech | Jana Šerhaková

Příloha – Vizuální identita knihoven

- 320, P1–P4_ Jak knihovna Karla Hynka Mácha osvěžila svou image | Martina Vondráková, Eva Břeňová (ukázky praktické realizace vizuální identity | vybrala Martina Vondráková)

Periodika na území dnešní ČR

- 323_ *Mladý hlasatel* – barevný obrázkový časopis | Kateřina Spurná

Regionální periodika

- 324_ Nejstarší brněnské noviny a časopisy (do roku 1848) | Judita Matějová

Události

- 325_ Literární soutěž *Můj svět* | Jana Macková
- 327_ Premiéra konference *Drsné knihovny současnosti* | Jan Černecký
- 328_ Literární festival *Kniha v lázni 2024* | Kamila Šeligová

Medailonky nadějných

- 330_ „V knihovně to bylo lepší než v mekáčci“ | Pavlína Lenghartová

Vzdělávání

- 332_ Malá technika vzdělává novou generaci programátorů | Lucie Lacinová

Knihovny v novém

- 334_ Do další stovky v novém | Lenka Šimurdová

- 337_ Ze světa | Roman Giebisch

Z Knihovny knihovnické literatury

- 338_ Zajímavé knižní novinky | Barbora Procházková, Vladana Pillerová

- 340_ Literární výročí Říjen | Milan Valden

CONTENTS

Using new technologies

- 303_ The end is nigh for Microsoft Windows 10 support – and what it means | Pavel Tomášek
- 305_ Geography at *Knihovny.cz* | Kateřina Klívarová

Legislation

- 308_ Regional functions of libraries, 2018–2022 – Part 3 | Lucie Macháčková

Library anniversaries

- 311_ Three round anniversaries at Liberec Library | Václav Kříček

From abroad

- 316_ How do libraries operate in Denmark and Germany? | Marie Otavová
- 321_ Libraries in the United Arab Emirates | Jana Šerhaková

Libraries' visual identity – supplement

- 320, P1–P4_ How the Karel Hynek Mácha Library refreshed its image | Martina Vondráková, Eva Břeňová (samples of visual identity in practice / selected by Martina Vondráková)

Periodicals in what is now the Czech Republic

- 323_ *Mladý hlasatel* – an illustrated magazine in colour | Kateřina Spurná

Regional periodicals

- 324_ The oldest journals and magazines from Brno (up to 1848) | Judita Matějová

Events

- 325_ *My world* literary competition | Jana Macková
- 327_ *Hardcore libraries today* conference premiere | Jan Černecký
- 328_ *Spa books 2024* literary festival | Kamila Šeligová

Promising profiles

- 330_ "It was better at the library than McDonald's!" | Pavlína Lenghartová

Education

- 332_ Junior technology: Training a new generation of programmers | Lucie Lacinová

Libraries afresh

- 334_ Another hundred again | Lenka Šimurdová

- 337_ From the World | Roman Giebisch

From the library of librarians' literature

- 338_ Interesting new books | Barbora Procházková, Vladana Pillerová

- 340_ Literary anniversary October | Milan Valden

Znovu před startovní čarou

Po zdánlivém letním poklidu se bezpečně ocitáme ve druhé polovině letošního ročníku. Nechci slibovat neplnitelné ani uvádět ještě definitivně do všech detailů neusazené představy, ale již teď mohu s předstihem prozradit, že *Čtenář* by se měl v příštím roce objevit v podstatně inovované podobě – po obsahové i formální stránce. Přežívající pocit letního nicnedělání je však u periodik nezřídka obdobím přípravy na nadcházejících dvanáct měsíců.

Budu se však zatím držet toho očividného a zřejmého. Cyklus krajských knihoven končí a příště bude rovněž uzavřen sedmou částí bilancující cyklus o činnosti Klubu dětských knihoven. Naštěstí se přirozeným vývojem nabízí řada dalších neméně důležitých témat. V oblasti výpočetní techniky a softwaru je vývoj tak rychlý, že již na podzim 2025 končí základní podpora operačního systému Microsoft Windows 10, což postaví nejen řadu knihoven před nutnost až bolestivého řešení. Pojednává o tom úvodní příspěvek. Následuje představení oborové brány *Geo.knihovny.cz* a dokončení materiálu o regionálních funkcích knihoven v letech 2018–2022. Současná Krajská vědecká knihovna v Liberci si letos připomíná výročí hned tři: 120 let od jejího vzniku v někdejším hlavním městě Sudet jakožto české veřejné knihovny, 100 let od vzniku vědecké německé knihovny a 70 let od jejího devastujícího požáru, který na dlouhá léta zastavil rozvoj tehdejší Státní studijní knihovny. V obsahu čísla opět nechybí ani pohled do zahraničí, tentokrát na fungování knihoven v Dánsku, Německu a ve Spojených arabských emirátech.

Příloha o vizuální identitě knihoven je zaměřena na Knihovnu K. H. Máchy v Litoměřicích, pravidelná sonda do vydávání periodik na území dnešní ČR představuje časopis *Mladý hlasatel* a regionální časopisy vycházející na Brněnsku. V Medailoncích nadějných mladých knihovnicků byla vyzpovídána Anděla Krumpolcová. Z aktivit knihoven se připomíná 31. ročník literární soutěže Můj svět, organizované MĚK Frydek-Místek, premiéra konference Drsné knihovny současnosti, která se konala v Knihovně Ústeckého kraje, a 3. ročník literárního festivalu Kniha v lázni 2024, který proběhl v Šumperku. Neušlo nám ani, že MĚK Vratimov vstoupila do druhé stovky své existence v rekonstruovaných prostorách a že vzdělávání malých programátorů probíhá rovněž s podporou knihoven ve spolupráci s organizací Malá technika.

Tentokrát se mi na úvod podařilo projít téměř celým obsahem čísla, a tak mi nezbyvá, než vám popřát zajímavé a podnětné čtení.

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Středočeského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávký na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svkkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svkkl.cz (Pavla Vlková)
Redakční rada: Mgr. Roman Hájek (předseda), Bc. Kateřina Bajó, Bc. Jana Bednářová, Mgr. Michaela Dombrovská, Ph.D., Mgr. Lenka Dostálová, Mgr. Zlata Houšková, Mgr. Martina Košanová, PhDr. Renáta Krejčí Salátová, PhDr. Radek Liška, Mgr. Lucie Macháčková, Mgr. Petra Miturová, Mgr. Michaela Mrázová, PhDr. Marie Otavová, PhDr. Vít Richter

Tisk: Calamarus, s. r. o., Pod Táborem 54/10, 199 00 Praha 9

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje SEND Předplatné, spol. s r. o., Ve Žlíbku 1800/77, hala A3, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 602 514 779, e-mail: martina@send.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ, spol. s r. o.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.

Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998, j. zn. P-327/98.

Cena jednoho čísla 50 Kč, roční předplatné 570 Kč (dvojičíslo 70 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent, spol. s r. o., Hattalova 12, 831 03 Bratislava, tel.: 00421-02 49 111 203, e-mail: herslova@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 2,4 €, roční předplatné 27,3 € (dvojičíslo 3,3 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 9. 9. 2024, vyšlo 16. 9. 2024.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Blíží se konec podpory Microsoft Windows 10 a co to znamená

PAVEL TOMÁŠEK | tomasek@utb.cz

Popis situace

Dne 14. 10. 2025 končí základní podpora operačního systému Microsoft Windows 10. Novější Microsoft Windows 11 přítom na řadu starších počítačů nelze nainstalovat, a to především z důvodu značně vyšších hardwarových požadavků. Tato situace se jistě bude týkat mnohých počítačů, a to nejen knihoven a nikoli pouze v České republice. Přejít na nejnovější operační systém od Microsoftu se proto oproti dřívějším přechodům poměrně komplikuje.

Nejčastějším řešením je/bude:

- likvidace starých stále funkčních počítačů, na které nepůjde nainstalovat nový operační systém kvůli zvýšeným nárokům na hardware a nákup nových zařízení;
- nebezpečné pokračování ve využívání počítačů s neaktualizovaným operačním systémem.

Obě výše uvedené varianty mají své velké nedostatky:

- v prvním případě se jedná o plýtvání, neenvironmentální přístup, nákladovost;
- ve druhém případě pak jde o bezpečnostní hrozbu.

Existují i jiná řešení, obecně méně častá/přeferovaná. Je jím mimo jiné přechod na alternativní operační systém (např. Linux).

Knihovny jsou často pod správou obcí s velmi rozličnou úrovní podpory informačních technologií. V řadě případů byla již jistě dávno provedena kontrola hardwaru ve vztahu k aktualizovatelnosti nebo dokonce byl proveden i samotný upgrade na nejnovější verzi operačního systému Microsoftu. V mnohých knihovnách tomu tak však být nemusí. Tímto sdělením se proto na

tuto problematiku upozorňuje se snahou iniciovat řešení ve všech knihovnách. Rozpočty knihoven nejsou bez mezí, proto s případnými výdaji na hardware je vhodné počítat zavčas.

Doporučený postup

Níže je uveden doporučený postup pro jednotlivé knihovny (či snad spíše pro správce jejich informačních technologií):

- Zhodnoťte stav počítačů používaných v knihovně. Zjistěte, zda jsou v knihovně nasazeny počítače využívající Microsoft Windows 10, popřípadě starší verze (dále jen jako „ohrožené počítače“).
- U ohrožených počítačů proveďte analýzu připravenosti pro Microsoft Windows 11. Za tímto účelem lze využít nástroje WhyNotWin11, který je dostupný na adrese <https://github.com/rcmaehl/WhyNotWin11>, případně je možno se podívat, zda sám systém nabízí přechod na Microsoft Windows 11 v rámci Windows Update.
- Zamyslete se nad stavem ohrožených počítačů, zda existuje snadná a levná cesta k jejich vylepšení tak, aby se na ně dal nainstalovat nejnovější operační systém. Příliš staré počítače bude vhodné nahradit (bude tedy potřeba zajistit finance na nákup nových počítačů). Na starší, avšak stále funkční a relativně „svižné“ počítače zvažte instalaci alternativního operačního systému – např. Linuxu (operační systém, který je zdarma, s potenciálem vysoké míry bezpečnosti, uživatelské přívětivosti a svižnosti i na starém hardwaru). Nicméně ne každý správce zajišťující chod počítačů knihoven má zkušenosti v této oblasti.

Další zdroje pro získání bližších informací:

<https://learn.microsoft.com/en-us/lifecycle/products/windows-10-home-and-pro>
<https://docs.microsoft.com/en-us/windows/whats-new/windows-11-requirements>
<https://github.com/rcmaehl/WhyNotWin11>
<https://lost.utb.cz/>

O autorovi

Ing. Pavel TOMÁŠEK, Ph.D., odborný asistent, vedoucí Laboratoře open source technologií na Fakultě logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Co pro vás připravujeme...

- **Ze zahraničí – Erasmus a Národní knihovna Finska**
 - **Průzkum činnosti Metodického centra knihoven**
 - **Cyklus o autorském právu**
 - **Mediální gramotnost v knihovnách**
 - **Události:**
 - setkání univerzitních knihoven na VŠE
 - 23. kolokvium bibliografů v Čadci
 - 2. ročník Dne brněnských knihoven
 - **Periodika na území dnešní ČR:**
 - *Národní politika*
 - jindřichohradecká periodika 19. století
 - **Medailonky nadějných: Pavlína Tassanyi**
 - **Tiskaři ve Frýdku-Místku**
 - **Knihovny v novém:**
 - Knihovna Fakulty sociálních věd UK
 - **Příloha „Děckaři děckařům“ – divadlo a film a jejich odraz v literatuře pro děti a mládež**
- a další materiály.

Věříme, že zůstanete
našimi čtenáři a předplatiteli!

Do čísla přispěli

Ing. Eva Břeňová – Městský úřad Litoměřice ■ **Jan Černecký** – Knihovna Ústeckého kraje ■
Mgr. Roman Giebisch, Ph.D. – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Kateřina Klívarová** – Univerzita Karlova ■ **Václav Kříček** – Krajská vědecká knihovna v Liberci ■ **Lucie Lacinová, M.A.** – Malá technika ■ **Bc. Pavlína Lenghartová** – Univerzita Karlova, studující ■ **Bc. Jana Macková** – Městská knihovna Frýdek-Místek ■ **Mgr. Lucie Macháčková** – Národní knihovna ČR ■ **PhDr. Judita Matějová** – Moravská galerie v Brně ■ **PhDr. Marie Otavová** – Univerzita Hradec Králové ■ **Barbora Procházková** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Kateřina Spurná, Ph.D.** – Knihovna Národního muzea ■ **Mgr. Kamila Šeligová** – Městská knihovna T. G. Masaryka Šumperk ■ **Jana Šerhaková** – Městská knihovna Kamenice nad Lipou ■ **Mgr. Lenka Šimurdová** – Městská knihovna Vratimov ■ **Ing. Pavel Tomášek, Ph.D.** – Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně ■ **Milan Valden** – Národní knihovna ČR ■ **Mgr. Ing. Martina Vondráková** – Knihovna Karla Hynka Máchy v Litoměřicích

Využití nových technologií

Geografie na *Knihovny.cz*

KATEŘINA KLÍVAROVÁ | katerina.klivarova@natur.cuni.cz

Oborová brána *Geo.knihovny.cz* vznikla propojením *Geobibline* (Geografická bibliografie ČR online) s portálem *Knihovny.cz*. Spuštěna byla v roce 2023. Geografická databáze se stala hlavním zdrojem této brány, která umožňuje přístup ke geografickým informačním zdrojům. V současné době uživatelé mohou vyhledávat ve více než 327 000 záznamech (červen 2024).

Geobibline

Databáze *Geobibline*¹ odstartovala na základě projektu Ministerstva kultury *Zpřístupnění a ochrana kulturních, uměleckých a vědeckých zdrojů* v roce 2008. Díky spolupráci několika institucí s počátečním cílem vytvořit a zpřístupnit digitální geografickou bibliografii ČR 20. a 21. století vznikla v následujících letech jedna z největších nekomerčních oborových databází na světě [6, s. 12].

Projekt původně zastřešovaly tři instituce: Knihovna geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, kde byla hlavní řešitelkou projektu Eva Novotná, ve spolupráci s Knihovnou Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Katedrou geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Postupem času byly ke spolupráci přizvány i další instituce, včetně Národní knihovny ČR, Knihovny Akademie věd nebo Moravské zemské knihovny v Brně. K bibliografickým

záznamům dokumentů se postupně doplňovaly i plné texty a mapy. V letech 2011–2015 nastal další rozvoj databáze s projektem TEMAP (Technologie pro zpřístupnění mapových sbírek ČR: metodika a software pro ochranu a využití kartografických děl národního kartografického dědictví). Díky tomuto projektu byla databáze obohacena především o záznamy kartografických dokumentů včetně plných textů [8].

V současné době (červen 2024) obsahuje databáze celkem 236 118 záznamů s retrospektivou od 16. století po současnost. Vyhledávat lze různé typy dokumentů: knihy, kartografické dokumenty, seriály, články z časopisů, kapitoly ze sborníků, elektronické dokumenty, vysokoškolské kvalifikační práce, audiovizuální dokumenty, rukopisy a staré tisky a grafiky (viz Tabulka 1). Jedná se o bohemikální dokumenty, které se zabývají českými geografickými a kartografickými realitami od českých i zahraničních autorů.

Tabulka 1 **Struktura dokumentů v Geobibline** (zdroj *Geobibline.cz*)

formáty v Geobibline	počet bibliografických záznamů	poznámky
SE (seriály)	2 468	Retrospektiva 1808–
MP (kartografické dokumenty)	51 991	Retrospektivy 1510–
ER (elektronické dokumenty)	7 890	Retrospektiva 1990–
BK (monografie)	51 642	Retrospektiva 1795–
DS (vysokoškolské kvalifikační práce)	10 419	Retrospektiva 1896–
AN (články, kapitoly z knih)	109 273	Retrospektiva 1886–
GP (grafika)	2 152	Retrospektiva 1572–
VM (audiovizuální dokumenty)	46	Retrospektiva 1994–
RP (rukopisy a staré tisky)	102	Retrospektiva 1994–
GL (šedá literatura)	135	
celkem	236 118	k 3. 6. 2024

¹ Geobibline <https://geobibline.cz/>

Původně se Geobibline provozovala v systému Aleph a spolupracovalo se na základě importu dat a sdílení bibliografických záznamů. Plné texty byly připojeny přímo přes jeden z modulů systému – ADAM (Aleph Digital Asset Modul). V roce 2021 přešla Univerzita Karlova, a tedy i databáze Geobibline, na systém Alma, což znamenalo i nutnost řešení změn v provozu a práci v databázi. Byla zastavena sdílená katalogizace a import záznamů z jiných knihoven [7, s. 143]. Plné texty jsou nyní uloženy v Digitálním repozitáři Univerzity Karlovy.²

Knihovny.cz

Myšlenka portálu *Knihovny.cz* byla zakotvena již v *Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2011–2015* [5]. Projektový záměr vývoje jednotného rozhraní českých knihoven vznikl v roce 2012. Poté uplynuly čtyři roky průzkumů, testů a přípravných prací, než byl portál *Knihovny.cz* v roce 2016 naostro spuštěn [3]. Nyní poskytuje jednotný přístup ke zdrojům a službám českých knihoven.

Agendu portálu zajišťuje několik týmů. Hlavním orgánem je řídicí výbor, jehož předsedou je Martin Lhoták z Knihovny Akademie věd ČR. O provoz a vývoj portálu se pak stará pověřený realizační tým z Moravské zemské knihovny v Brně pod vedením Martina Krčála a Petra Žabičky. Do projektu je zapojena řada krajských, městských i specializovaných knihoven, stejně tak i digitální knihovny a další informační zdroje včetně Souborného katalogu ČR. Portál umožňuje vyhledání a zobrazení záznamů dokumentů, zjišťování jejich dostupnosti, jejich objednání. Z dalších funkcí lze jmenovat například propojení identit a čtenářských kont z různých knihoven, službu Získej pro meziknihovní výpůjční služby, generování citací, plnotextové vyhledávání v digitalizovaných zdrojích, adresář knihoven, volně dostupné i licencované elektronické zdroje a další.

Geo.knihovny.cz

V roce 2022 podepsali zástupci Univerzity Karlovy a Moravské zemské knihovny smlouvu o poskytování dat. Tím byla vytvořena základní cesta pro zpřístupnění záznamů z Geobibline přes portál *Knihovny.cz*. Skrze tento tzv. oborový řez por-

tálu, nazvaný *Geo.knihovny.cz*, jsou kromě zdrojů z databáze Geobibline dostupné i další dokumenty s geografickou tematikou (statistika jejich počtu viz Tabulka 2). Ty pocházejí z ostatních zdrojů, které jsou do portálu *Knihovny.cz* zapojeny. Tím měla být také nahrazena dřívější sdílená data přicházející do Geobibline z ostatních knihoven.

Tabulka 2 **Struktura dokumentů v oborovém řezu Geo.knihovny.cz** (zdroj *Geo.knihovny.cz*)

typy dokumentů v <i>Geo.knihovny.cz</i>	počet bibliografických záznamů
články	127 240
mapy	91 188
knihy	87 872
vysokoškolské práce	11 392
noviny a časopisy	4 010
obrazové dokumenty	2 520
ostatní	1 397
video	683
dokumenty pro nevidomé	480
audiodokumenty	249
e-knihy	155
společenské hry	22
celkem	327 208

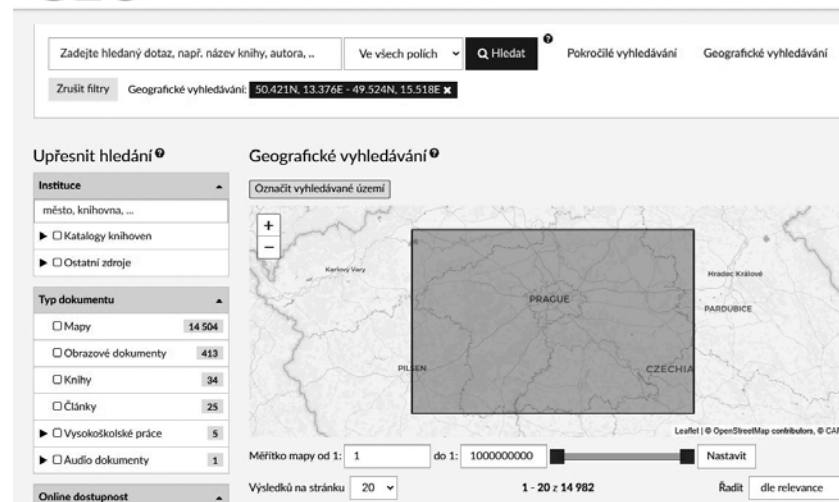
Vyhledávání

Pro uživatele jsou k dispozici tři verze vyhledávacího rozhraní.

Jednoduché vyhledávání nabízí jedno vyhledávací okno se čtyřmi volbami kritérií pro dotaz (hledat ve všech polích, v poli: autor, název, téma). **Pokročilé vyhledávání** pak obsahuje několik oken pro zápis věcného nebo jmenného hesla. Dalšími kritérii, kterými lze tento způsob vyhledávání zpřesnit, je jazyk dokumentu, země vydání a typ dokumentu. Taktéž lze zúžit časové období, ve kterém byl dokument vydán.

Třetí možností, jak se dostat k požadovanému výsledku, je **geografické vyhledávání**. Tato funkce umožňuje vyhledat kartografické dokumenty označením požadovaného území na mapě pomocí obdélníku. Lze také zadat měřítko, ve kterém byla mapa vytvořena. Aby mohl být dokument tímto způsobem vyhledán, musí mít v záznamu uvedeny příslušné údaje, a to zeměpisné souřadnice v polích 034 a 255 ve formátu MARC 21. I zde je možnost výsledky filtrovat podle nejrůznějších kritérií.

GEO

Ukázka geografického vyhledávání (zdroj *Geo.knihovny.cz*)

Po otevření vybraného výsledku vyhledávání se uživateli zobrazí podrobnější informace o dokumentu. Vedle základních bibliografických údajů je portál propojen se službou Obálky knih³, která zobrazuje obálku dokumentu a případně i obsah.

Pod bibliografickým záznamem jsou dostupné lokace dokumentu. Je zde přehled institucí a zdrojů, které dokument vlastní nebo odkud pochází, a buď rovnou dostupnost dokumentu, nebo odkaz na katalog příslušné instituce. Pokud je k dispozici i digitalizovaná verze dokumentu, je zde na ni odkaz.

V pravé části stránky se zobrazeným bibliografickým záznamem jsou možnosti několika výstupů: lze vygenerovat citaci, záznam různými

způsoby sdílet nebo si ho jako záložku uložit do schránky na pozdější využití. Portál také nabízí výběr podobně tematicky zaměřených záznamů.

Závěr

Propojením portálu *Knihovny.cz* a databáze Geobibline vznikla vzájemně výhodná spolupráce. Zatímco portál *Knihovny.cz* získal přístup k jedinečné oborové databázi, která rozšíří jeho obsah, mířící ke sjednocení přístupu ke knihovním zdrojům Česka, Geobibline se dostalo zapojením do celorepublikového portálu přístupu k většímu okruhu uživatelů, kteří se k databázi prostřednictvím jednotného vyhledávacího rozhraní budou moci dostat.

O autorce

Kateřina KLÍVAROVÁ pracuje v Knihovně geografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy, která spravuje databázi Geobibline, jež je hlavním zdrojem této brány. Příspěvek je jejím publikačním debutem; zatím přispívala pouze do výročních zpráv knihovny, kde pracuje.

PRAMENY:

- [1] *GEO Knihovny.cz*. Online. Knihovny.cz. C2015–2024. Dostupné z: <https://geo.knihovny.cz/>. [cit. 2024-06-05].
- [2] *Geografická bibliografie ČR online*. Online. C2008–2024. Dostupné z: <https://geobibline.cz/cs>. [cit. 2024-06-05].
- [3] *Historie portálu Knihovny.cz*. Online. Knihovny.cz. C2015–2024. Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/Content/historie-portalu>. [cit. 2024-06-11].
- [4] *Knihovny.cz*. Online. C2015–2024. Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/>. [cit. 2024-06-05].
- [5] *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015*. Online. Ústřední knihovnická rada ČR. C2021. Dostupné z: <https://ukr.knihovna.cz/koncepce-rozvoje-knihoven-cr-na-leta-2011-2015-/>. [cit. 2024-06-11].
- [6] NOVOTNÁ, Eva. *Geografická bibliografie ČR on-line: GEOBIBLINE*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2011. ISBN 978-80-7080-773-6
- [7] NOVOTNÁ, Eva. *České mapové sbírky*. Praha: Karolinum, 2024. (V tisku)
- [8] *Univerzita Karlova v Praze: partner projektu Technologie pro zpřístupnění mapových sbírek*. Online. 2011–2015. Dostupné z: <http://web.natur.cuni.cz/gis/temap/>. [cit. 2024-06-10].

³ Projekt Obálky knih <https://obalkyknih.cz/>

² Digitální repozitář Univerzity Karlovy – plné texty Geobibline <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/159184>

Regionální funkce knihoven v letech 2018–2022

3. část

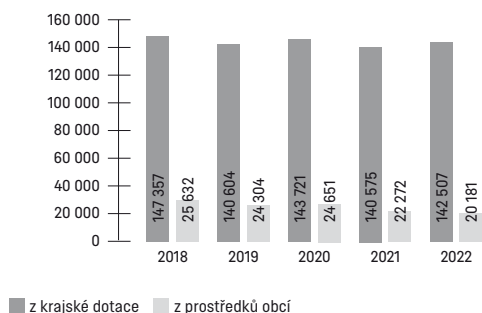
LUCIE MACHÁČKOVÁ | lucie.machackova@nlp.cz

Třetí část příspěvku navazuje na jeho předchozí dvě publikované části a zatím toto téma uzavírá (viz Čtenář, 2024, č. 6, s. 212–214 a č. 7/8, s. 248–250).

Tvorba výměnných knihovních fondů (VF), jejich distribuce a cirkulace, správa, revize a aktualizace

Poskytování výměnných souborů je velmi žádaná služba v rámci regionálních funkcí (RF). Výměnné soubory tvoří podpůrnou část základních fondů obsluhovaných knihoven. Budují je krajské a pověřené knihovny. Finančně jsou zajišťovány především z krajských dotací na výkon RF. Dalším podstatným finančním zdrojem jsou (ve většině krajů) příspěvky samotných obcí. Budování VF je nezbytným prostředkem ke zkvalitňování dostupnosti dokumentů a informací v nich obsažených a ke stírání rozdílů v kvalitě služeb knihoven ve městech a v malých obcích. Výměnné soubory využívají nejen knihovny, které nemají dostatek finančních prostředků na doplňování svých vlastních fondů, ale také knihovny, které nové dokumenty pravidelně kupují, ale není pro ně hospodárné, aby je doplňovaly v takové šíři, jakou zajišťují cirkulující soubory z VF.

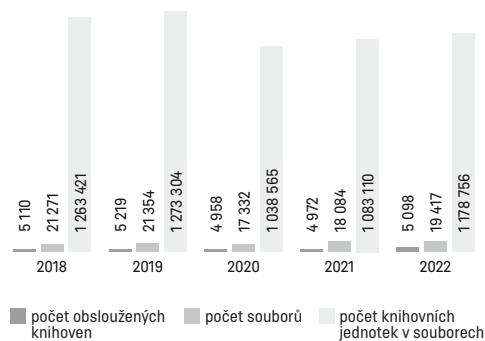
Graf č. 14 Přírůstek výměnného fondu z krajské dotace a z prostředků obcí

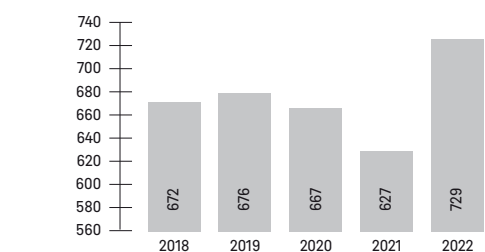
Cirkulace výměnného fondu

Doporučovaná periodicita výměny cirkulačních fondů je dvakrát ročně, kdy by do obsluhované knihovny mělo být dodáno minimálně 60 svazků (roční minimum 120 svazků pro jednu obsluhovanou knihovnu). Ve spolupráci s pověřenými knihovnami mají v mnoha místech obsluhované knihovny možnost ovlivnit skladbu knih v cirkulačních souborech, ať už vlastními návrhy nebo požadavky, nebo výběrem knih do souborů. Velkému zájmu uživatelů v malých knihovnách se

Graf č. 15 Cirkulační výměnné soubory

Graf č. 16 Počet revidovaných knihovnem

Graf č. 17 Počet revidovaných knihoven podle krajů

	Praha	středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2018	8	27	50	22	17	41	17	41	52	71	96	95	57	78
2019	7	42	52	19	12	47	25	47	54	58	98	97	55	63
2020	9	35	51	18	11	31	22	55	45	65	110	98	53	64
2021	6	26	56	18	7	44	22	60	50	55	97	75	60	51
2022	2	40	62	37	19	35	29	44	54	65	130	92	58	62

těší i zvukové knihy, periodika s dlouhodobější aktuálností, ALBI knihy a tužky, tematické kufříky pro děti, edukační knihy a společenské hry. Tato pestrost ve skladbě cirkulačních souborů výrazným způsobem napomáhá ke zkvalitnění služeb zejména obecních (neprofesionálních) knihoven. V grafu č. 15 jsou ukázány počty obslužených knihoven, počty vyexpedovaných výměnných souborů a počty knihovních jednotek v souborech.

Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů

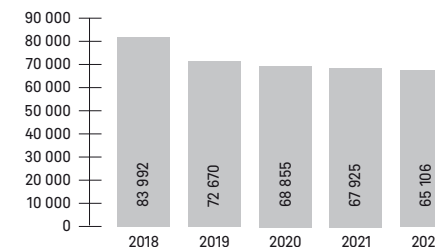
Povinnost pravidelného provádění revizí knihovních fondů (KF) je dána knihovním zákonem. Periodicita revizí je stanovena podle velikosti KF. V obsluhovaných knihovnách jde o pětiletý cyklus. Pomocí při revizi a aktualizaci KF v obsluhovaných knihovnách se rozumí pomoc při fyzické revizi, obsahové prověrce, dohledávkách, opravách (poškození nebo nové přebalení knih), aktualizaci knihovního katalogu a dalších evidencí, zpracování protokolů o výsledku revize. Služba se primárně poskytuje neprofesionálním knihovnám a knihovnám s pracovním úvazkem nejvýše 1,0, případně dalším knihovnám, které o tuto službu požádají. Grafy č. 16 a č. 17 ukazují počty revidovaných knihoven za sledované období v rámci ČR a jednotlivých krajů.

Nákup a zpracování KF z prostředků provozovatele knihovny (obce), jejich distribuce

K zajištění kvalitní akvizice a zpracování vlastních KF mohou knihovny využít služby pověřené nebo krajské knihovny. Společný nákup za finanční prostředky poskytnuté obcemi má několik předností. Kromě koordinace odborných čin-

ností a účelné dělby práce je to především hospodárnost, odbornost výběru a následné odborné zpracování. Cílem této služby je, aby obsluhované knihovny měly vlastní, kvalitní a aktuální knihovní fond, který mohou obohacovat o knihy z výměnných cirkulačních souborů. V grafech č. 18 a 19 jsou počty nakoupených knihovních jednotek z prostředků obcí v rámci ČR a jednotlivých krajů.

Graf č. 18 Nákup KF z prostředků obcí, počet knihovních jednotek

Servis automatizovaného knihovního systému

Zajištěním servisu automatizovaného knihovního systému (AKS) se rozumí zajištění servisních služeb pro obsluhované knihovny kraje v částech AKS, které se využívají k plnění RF (katalogizace, revize KF a automatizované agendy cirkulačních výměnných souborů včetně provozu regionálního automatizovaného knihovního systému – RAKS), zaškolení pracovníků při práci s příslušnými moduly, metodická a praktická pomoc při zavádění RAKS.

V posledních letech se ve velké míře zavádí AKS i do obecních (neprofesionálních) knihoven. AKS umožňuje nejen elektronickou evidenci knihovních dokumentů, ale také vytvoření čtenářského konta nebo přístup veřejnosti do

Graf č. 19 Nákup KF z prostředků obcí podle krajů, počet knihovních jednotek

	Praha	Středočeský	Jihočeský	Píseňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2018	0	0	2 226	51	3 244	6 393	10 432	0	92	350	17 751	9 374	9 596	24 483
2019	0	0	1 783	33	1 491	6 114	9 803	0	25	340	11 787	7 945	9 781	23 568
2020	0	0	1 473	11	1 224	5 784	10 484	0	0	340	11 490	7 271	9 440	21 338
2021	0	0	1 441	2	1 279	5 588	8 771	0	0	302	11 044	7 922	9 213	22 363
2022	0	0	1 256	41	1 077	5 122	8 786	0	0	476	10 596	6 364	9 399	21 989

elektronického katalogu knihovny na internetu (OPAC). AKS významně zlepšuje dostupnost knihovny pro veřejnost i kvalitu jejích služeb.

Obecní (neprofesionální) knihovny by měly být automatizovány prostřednictvím RAKS, které provozují pověřené knihovny.¹ V některých regionech tyto systémy nefungují, a tak malé knihovny musí kupovat samostatný automatizovaný systém, což je mimořádně nákladné. Význam této služby stále roste. Grafy č. 20 a č. 21 znázorňují počty knihoven, které žádaly servis AKS v rámci ČR, a procenta knihoven, které tuto službu využívají z celkového počtu obsluhovaných knihoven v jednotlivých krajích.

Závěr

Výkon regionálních funkcí knihoven má za sebou více než dvacetiletou tradici. Je pozitivně přijímán zřizovateli/provozovateli knihoven. Setkávání ředitelů a metodiků knihoven se zástupci obcí je pozitivním prvkem v rozvoji regionálních funkcí. Na mnoha místech došlo ke zvýšení kvality knihovnických služeb i prostorového vybavení knihoven.

Graf č. 21 Knihovny, které využívají službu AKS, % ze všech obsluhovaných

	Praha	Středočeský	Jihočeský	Píseňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
2018	0	9	35	3	69	39	34	37	30	65	47	36	46	45
2019	73	19	36	3	69	37	34	25	30	66	63	35	55	48
2020	73	20	38	3	69	39	37	39	33	69	64	34	50	49
2021	73	22	41	0	71	38	38	30	59	68	65	38	52	49
2022	73	28	43	4	71	29	45	26	59	69	66	40	39	54

¹ Doporučuje se využívat dotační program VISK3 pro automatizaci obsluhovaných knihoven. Viz <https://visk.nkp.cz/visk-3-informacni-centra-verejnych-knihoven-icekni>.

Výročí knihovny

Tři kulatá výročí liberecké knihovny

VÁCLAV KRÍČEK | kricek@kvkli.cz

Krajská vědecká knihovna v Liberci si v roce 2024 připomíná tři výročí – 120 let od vzniku české veřejné knihovny, 100 let od vzniku vědecké německé knihovny a 70 let od devastujícího požáru, který na dlouhé období zastavil rozvoj knihovny. Pro fungování současné liberecké knihovny, která plní funkci krajské a zároveň městské knihovny, se jedná o důležité milníky. Pojďte se společně s námi za těmito událostmi ohlédnout.

120 let od vzniku Lidové české knihovny

Od 80. let 19. století došlo k rozvoji a posílení českého živilu v Liberci. Jedním z důvodů tohoto rozvoje bylo zřízení pětileté české školy Ústřední maticí školskou, což do města přivedlo české učitelstvo. Vedle učitelů přibýlo do Liberce i mnoho státních úředníků, železničářů, dělníků a řemeslníků hlásících se k české národnosti. Příliv těchto lidí obohatil spolkový život, a tak na konci 19. století působila ve městě řada českých spolků a jednot, z nichž osm mělo vlastní knihovnu. *Výběr knih byl ve všech knihovnách skoro týž, do mnohých se dostaly bezcenné spisy, ba i otravné krváky...*, píše v roce 1930 řídící učitel Ladislav Číla ve sborníku *Prvních deset let, 1920–1930*¹. Tento stav přivedl některé liberecké Čechy na myšlenku sloučení spolkových knihoven v jednu velkou veřejnou, v níž by došlo ke kvalitnímu doplňování fondů.

Dne 26. 4. 1904 svolali členové místního Sokola veřejnou schůzi k problému sloučení knihoven. Úvodní přednášku s názvem „Co máme čísti a kterak se můžeme vzdělávati“ přednesl učitel Ladislav Číla, který vyzval ke sloučení všech českých knihoven v jednu. Přednáška sklídila obrovský úspěch, takže na závěr schůze byla odhlasována rezoluce vyzývající ke sloučení knihoven a vytvoření jedné velké české veřejné knihovny s čítárnou a společnou akvizicí. Jeden

Učitel Ladislav Číla

z bodů se obracel přímo na Českou besedu s požadavkem na poskytnutí knihovních místností v prostorách nově dostavěného Národního domu.

Návrh se setkal se souhlasem většiny spolků. Již v červnu 1904 začalo svázení knihoven do místnosti v prvním patře Národního domu.

¹ *Prvních deset let, 1920–1930*. Liberec: Okresní osvětový sbor, 1930, s. 60.

Knihovni prostory v Národním domě (České besedě)

Česká beseda věnovala 946 svazků, Národní jednota severočeská 524, Sokol 415 a Barák 186 svazků. Prvního února 1906 se připojily knihovny spolků Dobročín se 406 svazky a Slovan se 100 svazky. Jako poslední se 3. 2. 1921 připojily knihovny spolků Mírumul s 325 svazky a Spolek vysloužilců se 135 svazky. Nová sloučená knihovna dostala název Lidová česká knihovna. Pro její správu bylo vytvořeno knihovni kuratorium, v němž každý spolek zastupovali tři členové. Na první schůzi kuratoria byl předsedou zvolen Ladislav Číla, jednatelem Karel Drbohlav a pokladníkem Jindřich Havlíček. Funkci knihovníka zastával Ferdinand Příhoda. Kuratorium se rovněž usneslo na výši finančních příspěvků jednotlivých spolků.

Před otevřením knihovny pro veřejnost byl proveden soupis knih, při němž *...byly nevhodné spisy vyloučeny, ostatní dle autorů srovnány, duplikáty vyměněny s jinými vzdálenými knihovnamí a zřízeny... tištěné seznamy pro čtenáře...*² Vedle vlastní půjčovny knih vznikla také čítárna, která odebírala na šedesát různých časopisů a novin. Financování odběru periodik se dělo za přispění pražské městské rady, která zasílala 26 časopisů za pouhé poštovné, a několika redakcí, které zasílaly své časopisy se slevou.

Knihovna se těšila mezi libereckými Čechy velké oblibě, což se odrazilo v hojně návštěvnosti. Brzy ale nastaly potíže s umístěním knihovny v Národním domě. Jak píše Ladislav Číla, *... návštěva knihovny byla tak četná, že ruch v 1. posch. byl nepříjemný pro vykonávání hotelové živnosti...* Kuratorium se proto rozhodlo přestěhovat knihovnu do suterénu Národního domu. Zde ji však sužovala vlhkost. Kuratorium proto začalo uvažovat o novém umístění knihovny.

Po skončení první světové války byl roku 1919 přijat knihovnický zákon, který ukládal obcím zřídit obecní knihovny. V obcích s národnostní menšinou zákon ukládal zřízení menšinové knihovny. Následné vládní nařízení určilo minimální finanční příspěvek obce, povinnost obce zajistit odpovídající prostory pro knihovnu a stanovilo kvalifikační předpoklady pro knihovníka. Zákon s nařízením pamatovaly také na menšinové knihovny. Ty byly obce povinny zřídit při počtu 400 příslušníků menšin, nebo jestliže příslušníci menšiny tvořili 10 procent obyvatel obce. Menšinová knihovna měla mít stejné podmínky jako knihovna většinová.

V Liberci byla česká knihovna knihovnou menšinovou. Od počátku platnosti zákona zápasila

s libereckou městskou radou o jeho naplnění. Rada města odmítla poskytnout knihovně odpovídající prostory s odůvodněním, že město Liberec žádné vhodné nemá. Výši příspěvku stanovila rada na 50 haléřů na příslušníka menšiny, ač nařízení ukládalo 70 haléřů. Po delších tahanicích v případě příspěvku musela městská rada v roce 1922 ustoupit, ale i potom byl poměr mezi městem vynakládanými prostředky na německé knihovny ve velkém nepoměru k množství peněz poskytovaných české knihovně. V případě prostor pro knihovnu nedošlo až do konce první republiky k žádnému uspokojivému řešení.

Od července 1920 až do května 1921 byla knihovna mimo provoz. Během uzavření byla provedena revize knihovního fondu a vydány nové katalogy knih. V této době se knihovna přestěhovala do nových prostor, které poskytlo liberecké policejní ředitelství. Změnil se též její název na Českou knihovnu obecní. Dosavadní kuratorium se v souladu se zákonem přeměnilo na knihovní radu s Ladislavem Čílou v čele. Knihovníkem zůstal i nadále Ferdinand Příhoda, i když neměl kvalifikační předpoklady požadované vládním nařízením. Knihovní rada přihlédla k jeho obětavosti a zásluhám v dosavadní péči o knihovnu. Ferdinand Příhoda zemřel 5. 3. 1925 a na jeho místo nastoupil učitel Jindřich Stojánek.

Knihovna ukončila svou činnost v roce 1938 v souvislosti s připojením Liberce k nacistickému Německu. Knižní fond byl zčásti převezen do Turnova a část zůstala v Liberci. Během války byla však značná část fondu zničena nevhodným uložením ve vlhku, část tak skončila ve stoupě a zbytek byl po válce rozdělen mezi okresní archiv a městskou knihovnu.

100 let od otevření Bücherei der Deutschen in der Tschechoslowakischen Republik

Po skončení první světové války a vzniku Československa se stal Liberec centrem českých Němců. Jejich představitel v této době uvažovali o přesunutí německé univerzity z Prahy do Liberce. Prvním krokem k přesunu mělo být zřízení univerzitní knihovny, která by plnila i funkci národní (centrální) německé knihovny v Československu. Univerzita nakonec přesunuta nebyla, ale knihovna vznikla.

Před samotným vznikem knihovny byl 26. 5. 1923 za předsednictví Karla Kirchhofa, prezidenta liberecké Obchodní a živnostenské komory, založen knihovní spolek, který nesl název „Verein Bücherei der Deutschen“. Jeho vznik byl ministerstvem vnitra povolen již 10. 6. 1922. Vedením spolku byl pověřen univerzitní profesor Erich Gierach. Mezi jmény zakládajících členů můžeme číst jména libereckého průmyslníka Theodora Liebiega, majitele frýdlantského panství Franze Clam-Gallase, poslance a pozdějšího libereckého starosty Karla Kostky, rektora německé univerzity v Praze prof. Karla Kreibicha, rektora německé techniky v Praze prof. Wenzela, rektora německé techniky v Brně prof. Ulricha, libereckého starosty Franze Bayera, spisovatele Friedricha Jaksche, nakladatele Franze Krause a mnoha jiných.

Stanovy spolku ukládaly členům placení ročních příspěvků ve výši 10 Kč pro řadového člana a 1000 Kč pro člana zakládajícího. Současně byl zaveden příspěvek na založení knihovny ve výši 100 Kč pro řadového člana a 5000 Kč pro zakládajícího člana.

Prostory pro novou knihovnu poskytlo na návrh starosty Franze Bayera město Liberec. Místnosti se nacházely na Novoměstském náměstí (dnes Sokolovském) v domě stojícím na rohu náměstí a Mistrovského vrchu. Theodor Liebieg nechal sklady vybavit regály. Knihy a časopisy pro knihovní fond se shromažďovaly z různých darů a pozůstalostí. Němečtí nakladatelé a vydavatelé se na popud Franze Krause dohodli na zaslání jednoho výtisku své produkce zdarma.

Dne 30. 6. 1924 byla Bücherei der Deutschen in der Tschechoslowakischen Republik slavnostně otevřena. Otevření se zúčastnili čelní představitelé Němců v Československu. Prvním ředitelem knihovny se stal spisovatel Friedrich Jaksch. Jméno knihovny, které při otevření dosáhlo 28 000 Kč, spravoval knihovní spolek, který také rozhodoval o větších nákupech. Ve dvacátých letech se podařilo zakoupit knihovny z pozůstalosti bývalého poslance Ernsta von Plenera a profesora Ottokara Webera. Plenerova knihovna obsahovala 1000 svazků a Weberova 6000 svazků. Ve 30. letech knihovna získala sbírku starých tisků z pozůstalosti univerzitního profesora Rudolfa Wolkana a knihovnu univerzitního profesora Adolfa Hauffena.

² stejný odkaz jako na s. 311

Knihovna byla od samých počátků budována na vědeckých základech. Úzce spolupracovala s lipskou knihovnou (Deutsche Bücherei zu Leipzig), která byla ústřední metodickou knihovnou pro německé knihovny. Odborná pomoc se odrazila i v katalogizaci knihovny, která budovala dva základní katalogy. Jmenný katalog byl řazen podle pruské instrukce. Předmětový katalog se řadil podle potřeb čtenářů a zkušeností jiných knihoven. Systematický katalog se nebudoval. Vedle těchto základních katalogů vytvářeli pracovníci knihovny několik speciálních katalogů. Mezi ně patřil katalog českoněmeckých spisovatelů, vědců, umělců a dalších osobností, v němž bylo možno najít nacionále jednotlivých osobností, jejich bydliště a přehled díla. Ve studovně se nacházel katalog příruční knihovny, která v roce 1926 obsahovala na 4000 svazků. Katalog časopisů byl řazen tematicky.

Fond knihovny a služby pro čtenáře se během existence této instituce rozvíjely úspěšně. Při otevření měla knihovna 20 000 svazků knih a 300 titulů časopisů. V roce 1937 již bylo ve fondu 130 000 svazků a 1200 titulů časopisů. Knihovna zhotovovala rešerše a poskytovala meziknihovní výpůjční službu. Ostatním knihovnám poskytovala odbornou metodickou pomoc pro zakládání a provoz knihoven. Ve 30. letech vznikla také myšlenka na vytvoření centrálního katalogu všech německých odborných knihoven v Československu.

Knihovna po zničujícím požáru v únoru 1954

Knihovna během svého působení v letech 1924–1945 změnila celkem třikrát výpůjční řád, ale základní princip čtenářských poplatků byl zachován. Čtenář platil roční příspěvek, jehož zaplacení se vyznačilo na čtenářské legitimaci. Studenti platili nižší poplatky. Platilo se ale za pozdní vrácení knih. Členové knihovního spolku mohli služeb knihovny využívat bezplatně.

V roce 1925 se součástí knihovny stal Ústav pro sudetoněmeckou vlastivědu (Anstalt für sudetendeutsche Heimatforschung), který založil Erich Gierach. Ústav si kladl za cíl národopisné zmapování území obývaných sudetskými Němci. Vedle pražské univerzity byl považován za druhé centrum německé vědy v Československu.

Na začátku 30. let přestávaly prostory vyhrazené pro knihovní sklady stačit. Knihovna požádala městskou radu o přidělení dalších prostor. Ta jí vyhověla a přidělila jí několik místností v Zámecké ulici č. 6. Přesto se knihovna potýkala s nedostatkem místa až do 4. 11. 1935, kdy se přestěhovala do budovy bývalé textilní továrny v ulici U věže č. 9. Po roce 1938 vedení knihovny uvažovalo o vybudování nových skladovacích prostor. Byly na to i zpracovány plány. Lipská knihovna zase vypracovala doporučení pro stavbu. K realizaci vzhledem k následujícím událostem však nedošlo.

Knihovna každý měsíc vydávala tištěné zprávy o dění v knihovně (*Mitteilungen der Bücherei der Deutschen*). V roce 1928 začala vydávat časopis *Anzeiger für die deutschen Bibliotheken in der Tschechoslowakei*, který uveřejňoval výtahy z katalogů liberecké knihovny a byl určen ostatním německým knihovnám v Československu pro lepší orientaci při žádostech o meziknihovní výpůjční službu. U příležitosti pátého výročí svého trvání vydala knihovna spis *Die Bücherei der Deutschen in ihrem fünfjährigen Bestande*.

Roku 1936 došlo ke změně ve vedení knihovního spolku. Dosavadní předseda Erich Gierach odstoupil, neboť se stal profesorem univerzity v Mnichově, a na jeho místo byl zvolen Karl Gessner, zástupce Národní banky československé v Liberci.

V roce 1938 se knihovna stala ústřední župní knihovnou s názvem *Bücherei des Reichsgaues Sudetenland*. Následující rok z funkce ředitele knihovny odstoupil Friedrich Jaksch, který odešel pracovat na ministerstvo propagandy Josepha Goebelse. Novým ředitelem se stal dlouholetý funkcionář SdP Ernst Tscherne. Během války se však knihovna potýkala s nedostatkem financí a problémy, které přinášela válečná léta. Fungovala až do posledních dnů třetí říše. V roce 1945 byla převzata československým státem a na její místo nastoupila Státní studijní knihovna v Liberci se specializací na literaturu českých Němců.

70 let od požáru budovy Státní studijní knihovny v Liberci

Německá vědecká knihovna Bücherei der Deutschen byla v roce 1945 převzata do české správy. Na jejím bohatém fondu začala vyrůstat česká vědecká knihovna, Státní studijní knihovna, zřízená ministerstvem školství. Dostala za úkol pokračovat v budování fondu německé literatury z českých zemí, respektive Československa.

Těsně po válce čítal její fond cca 185 000 zpracovaných knižních jednotek. Dále zde byly soustředovány konfiskované knihy z německých veřejných a soukromých knihoven na severu Čech. Byly tříděny a postupně zpracovávány. Při třídění vypomáhali několik německých občanů, kteří byli pro tento účel uvolněni z tábora, kde čekali na odsun do Německa.

V roce 1947 bylo knihovně přiznáno právo povinného výtisku, který jí zajistil pravidelný přísun české a slovenské knižní produkce. Po roce 1948 byl knihovní fond obohacen o knihovní fondy ze zrušené Obchodní a živnostenské komory v Liberci, které byly velmi cenné, neboť mapovaly hospodářské poměry v severních Čechách 19. a první poloviny 20. století.

Významný vliv na profilaci odborného fondu měla rovněž struktura průmyslu v Libereckém kraji. Vedle tradičního textilního a sklářského průmyslu přibyl průmysl strojírenský, chemický, potravinářský a dřevozpracující. Význam knihovny vzrostl také v souvislosti se založením Vysoké školy strojní v roce 1953 a působením Pedagogické školy, která navázala na tradici Učitelského ústavu, působícího v Liberci před rokem 1945. Díky výše zmíněným institucím a průmyslovým odvětvím získala knihovna řadu finančních subvencí na doplňování svých fondů.

Rok 1954 představoval pro zdárný vývoj knihovny tragédií. Sídlo měla v ulici U věže č. 9 v budově sice prostorné, ale pro účely knihovny zcela nevhodné. Její interiéry byly totiž ze dřeva, a navíc zanedbané. Tak došlo 2. 2. k rozsáhlému požáru, který zachvátil celou budovu a zničil většinu zpracovaných svazků (cca 250 000). Zvláštní je, že se o této události veřejně nemluvalo a krátká informace o požáru vyšla až na konci února v novinách *Cesta míru*.

Pro knihovnu to však znamenalo ztráty nevyčíslitelné, i když se fondy podařilo obnovit jednak z vlastních rezerv, které byly umístěny mimo hlavní budovu, jednak z darů knihoven, institucí i jednotlivců nebo nákupem v antikvariátech. Mnoho publikací a periodik ale již nebylo možné nahradit.

Po požáru byla knihovna (resp. její fond) přemístěna do suterénu Severočeského muzea, kde si pobyla celé dva roky, než se pro ni získala budova jiná. Stala se jí ta na náměstí Dr. E. Beneše (dříve nám. Bojovníků za mír) č. 23, kde v současnosti sídlí nový magistrát. Zpočátku bylo knihovně přiděleno jen přízemí a první patro. Proběhly rozsáhlé adaptace, aby se mohla co nejdříve přestěhovat do prostor, kde by fondy tolik netrpěly a kde by se čtenáři i knihovníci mohli cítit důstojně a pohodlně. Současnou moderní sídlo knihovny je však jinou kapitolou její historie. ■

Foto: archiv KVK Liberec

Jak fungují knihovny v Dánsku a Německu?

MARIE OTAVOVÁ | marie.otavova@uhk.cz

V první třetině května 2024 se podařilo uskutečnit již druhou, opět pečlivě připravenou exkurzi Asociace knihoven vysokých škol ČR (AKVŠ) do Dánska a Německa. Jaký program čekal 42 účastníků z celkem 16 vysokoškolských knihoven během této pětidenní akce? V Dánsku jsme navštívili celkem tři města – Aarhus, Kolding a Odense, v Německu byla naším cílem města Hamburg a Osnabrück.

Naším záměrem bylo poznat co nejděleji, jak fungují, jakými fondy disponují a jaké služby nabízejí v Dánsku a Německu i jiné než veřejné knihovny, a to vysokoškolské.

Hamburk

Naší první zastávkou bylo dnes téměř dvoumilionové historické přístavní město Hamburg na severu Německa na dolním toku Labe, protkané více než dvěma tisíci mostů a kanálů, pyšící se přístavem se stovkami lodí a monumentálními budovami chrámů, muzeí a také doků. Zde jsme měli příležitost navštívit nejstarší komerční knihovnu na světě – Commerzbibliothek Hamburg.¹ Jedná se o Knihovnu Hospodářské komory, která byla založena již v roce 1735 a přímo v budově Hospodářské komory se také nachází. Jejím posláním bylo vzdělávat obchodníky, dopravce a podnikatele. Spolu s hamburskou radnicí a budovou Policejního komisařství vytvářejí pozoruhodný komplex historických budov. Nepřehlédnutelnou součástí výzdoby dvorany jsou modely lodí a plavidel a významnou součástí fondů knihovny jsou mapy, cestovatelské deníky, literatura o mincích, vahách a mírách. Nachází se zde také literatura věnovaná mezinárodnímu námořnímu právu, lodní dopravě, základům podnikání a řízení společností, to vše z období 14.–19. století. Od roku 2017 byly fondy zapsány do evidence národního kulturního dědictví. Bě-

Pohled do dvorany Knihovny Hospodářské komory v Hamburku

Foto: Zuzana Svobodová

hem bombardování Hamburku za druhé světové války bylo zničeno 93 procent fondu, který se postupně obnovoval. V současné době knihovna disponuje opět fondem čítajícím zhruba 180 000 dokumentů.

Kolding

Druhý den jsme přejeli do Dánska. Naším cílem se stalo třetí největší město Dánska nacházející se na Jutském poloostrově – univerzitní město Kolding, kde jsme si prohlédli kampus Suddansk Universitet (Univerzita jižního Dánska), včetně zdejší pobočky univerzitní knihovny (**Suddansk Universitetbibliotek Kolding**²).

Knihovna se nachází ve dvou monumentálních budovách, jedna z nich má trojúhelníkový tvar s velkým otevřeným vnitřním atriem a se schodišti důmyslně propletenými a mapujícími částečně obvod budovy. Kampus vznikl v letech 2012–14 a byl vytvořen společností Hennong Larsen Architects. Veřejnosti je využíván od 1. 9. 2014, vzdělává se zde přibližně 3000 studentů a pracuje zde 200 zaměstnanců. Knihovna je otevřena sedm dní v týdnu a 24 hodin denně. Do 16 hodin mohou studenti využít služeb knihovníků, po zbytek času je vše samoobslužné. Univerzitní knihovna Kolding nabízí zájemcům o vzdělávání a vědu velké množství individuálních i skupinových studoven. Jsou zde přednáškové sály, školící místnosti, prostor pro výstavy, kavárny a občerstvovací bufety. Studovny a čítárny připomínají domácí útulné prostředí, kde mohou studenti i zájemci z široké veřejnosti studovat, pít nápoje a relaxovat. Kolding je jedním ze šesti měst, kde se Univerzita jižního Dánska nachází, další její součásti nalezneme v Odense, Esbjergu, Kodani, Slagelse a Sønderborgu. Celkem využívá služby více než 21 090 studentů a 3900 zaměstnanců. Nezapomenutelným zážitkem bylo setkání s ředitelkou knihovny Najmeh Shaghaei a příležitost dozvědět se, jaké služby knihovna poskytuje, jaké obory se v Koldingu vyučují a jak se realizuje podpora vědy, která se zaměřuje na „Citizen science“ (výzkum prováděný za účasti dobrovolníků z řad veřejnosti v oblasti shromažďování a klasifikace dat).

V Koldingu jsme měli také příležitost se seznámit s **Městskou knihovnou Kolding**, která sídlí v moderní budově na místě městského pivovaru. Služby veřejnosti nabízí od roku 2007. V celé budově je plně automatizovaný provoz, jsou zde selfchecky pro půjčování i vrácení knih, knihovna je vybavena kromě regálů také na míru vytvořenými kruhovými stolky pro snadnou dosažitelnost knižních novinek a velmi pohodlnými židlemi a křesílký. Rozkládá se na úctyhodné ploše 9 800 m² a celý prostor ozvláštňují všemi patry procházející skleněné mezistěny plné světelných efektů a dekorací. Obrovskou plochu zaujímá část věnovaná dětem. V městských knihovnách je půjčování knih zcela bezplatné a počet titulů není nijak omezen. Knihovny jsou budovány jako multifunkční prostor a místo setkávání. Nechybí zde tvůrčí dílny, herny pro děti, odpočinkové zóny a mediatéky. Platí se pouze poplatky z prodloužení nebo ztráty. Prostor knihovny je velmi otevřený, prostorově bohatě dimenzovaný, jednotlivé části navazují jedna na druhou.

Aarhus

Tento den návštěvy knihoven zdaleka nekončily, během odpoledne jsme přejeli do severněji položeného Aarhusu, který je druhým největším městem Dánska, kde jsme navštívili **Aarhus University Library**.³ Velmi nás překvapilo, jak skvěle funguje propojení jedné z poboček Královské dánské knihovny v Kodani s Aarhus University. Ve spolupráci těchto dvou institucí funguje v Aarhusu univerzitní knihovna, jejíž funkce, služby a fondy však dalece přesahují univerzitu samotnou. Královská a univerzitní knihovna v Aarhusu je výzkumnou knihovnou s centrálním úložištěm pro všechny dánské veřejné knihovny – obsahuje miliony položek dokumentů: tištěných i digitálních, a to včetně zvukových a hudebních nahrávek, videí, knih, časopisů a patentů. Je podřízena Ministerstvu kultury a ze zákona přijímá a archivuje povinné výtisky všech knih vydaných v Dánsku. V roce 2017 měla Královská knihovna 36 975 069 fyzických jednotek a 2 438 978 elektronických titulů.

¹ <https://www.ihk.de/hamburg/servicemarken/ueber-uns/hk-gruppe/commerzbibliothek>

² <https://www.sdu.dk/da/bibliotek/dit-bibliotek/kolding>

³ <https://www.kb.dk/>

Hudební oddělení v knihovně Aarhus Dokk1

Koncept budovy je součástí rozvojového projektu Městský mediální prostor Aarhus. Stavba tohoto obřího komplexu byla zahájena v roce 2011; neofuturistickou stavbu navrhli Schmidt Hammer Lassen Architects a Kristine Jensen. Byla dokončena a slavnostně otevřena 20. 6. 2015. Název budovy vzešel z veřejné soutěže. „Dokk1“, někdy také „Dokken“, byl vybrán díky tomu, že evokuje umístění v bývalém přístavu, kde

Součástí společné knihovny v Aarhusu je kromě hlavní budovy knihovny i samostatně stojící 45 metrů vysoká budova, kde se v 17 podlažích nacházejí depozita vybavená elektronicky ovládanými posuvnými regály pro šest milionů dokumentů; v posledním 18. podlaží mohou návštěvníci obdivovat sbírkové fondy muzea. Interiéry hlavní budovy nás okouzly dvoranou, ve které se nacházela bohatá vegetace s jezírky a odpočinkovými zónami, speciálně vestavěné regály s knihami s nádhernými vazbami, výstavní sály, čítárny vybavené velmi pohodlným nábytkem. Celý prostor působil velmi vzdušně.

V odpoledních hodinách nás čekal ještě zcela mimořádný zážitek – návštěva Aarhus Dokk1⁴, která náleží k nejlépe hodnoceným knihovnám na světě. Pod jednou střechou jsou zde spojeny veřejná knihovna a kulturní centrum s divadelní scénou a koncertním sálem, včetně automatizovaného parkoviště v podzemí. Kompozice celé budovy je navržena tak, že na základu budovy protkaném sítí schodišť spočíval ze všech stran prosklený hranol, ve kterém je umístěna knihovna, a nad ním je další sedmiboký kovový zaoblený hranol s prostorami k pronájmu. Obrovský velmi otevřený prosklený prostor knihovny umocňuje výhled do všech stran, včetně historického jádra města, přístavu i zálivu. Budova disponuje plochou neuvěřitelných 60 000 m², z toho 17 500 m² využívá knihovna a 10 500 m² se pronajímá podnikům.

bývaly budovy pro uskladnění zboží (doky). Projekt byl navržen jako nízkoenergetický; na střeše budovy je umístěn obrovský solární panel, chladičím médiem pro klimatizační systémy je zde mořská voda a v maximální míře se uplatňuje denní a LED osvětlení. Panely byly zhotoveny z recyklovaných materiálů.

Odense

Třetí den jsme vyjeli hned v ranních hodinách do Odense, toto město se nachází na ostrově Fyn. To, co nás čekalo, zcela předčilo všechna naše očekávání. Rodiště H. Ch. Andersena, jednoho z nejproslulejších spisovatelů a pohádkářů na světě, nám nabídlo pohádkově krásnou podívanou. Spatřili jsme jeho rodný dům, kde se narodil 2. 4. 1805 v rodině chudého ševce a pradleny. V nadčasově pojaté expozici, důmyslně vnořené do kruhových budov zasazených do zeleně, se nachází Hans Christian Andersen Museum.⁵

Jde o velmi působivou zážitkovou expozici, která využívá snad všechny finesy moderního výstavnictví, včetně světelných, zvukových, hudebních i interaktivních prvků. Muzeum navrhl významný japonský architekt Kengo Kumou. Expozice vypráví životní příběh H. Ch. Andersena, protkaný postavami jeho pohádek a děl. Je tu využito mnoho autentických osobních předmětů, originálů rukopisů děl, to všechno s uplatněním jedinečného působivého výstavního designu. Návštěvník se s H. Ch. Andersenem seznámí

Foto: Marie Otavová

Jedna ze soch H. CH. Andersena v Odense

velmi podrobně jako s velmi citlivým člověkem a autorem sedmi románů, 40 her, pěti cestopisů, tří autobiografií a 158 pohádkových příběhů.

Osnabrück

Z Odense a ostrova Fyn jsme se týž den vrátili na Jutský poloostrov do Aarhusu. Další den ráno, tedy čtvrtý den exkurze, jsme opouštěli Dánsko a vydali se do německého historického univerzitního města Osnabrück, kde nás čekala Magda Schwandt, která nás prováděla dalšími dvěma vysokoškolskými knihovnami.

Univerzita Osnabrück Library – Ústřední knihovna sídlí v budově z roku 1974, k níž bylo dostavěno další křídlo v roce 2019. Panuje zde velmi přísný řád pro uživatele i běžné návštěvníky. Striktně se dodržuje vstup bez jakýchkoli tašek, batohů, kabelek, studovny vyžadují tichý režim a není dovolena konzumace jídla ani nápojů. Bohužel, velká část studijní literatury je určena k prezenčnímu studiu, pouze malé množství učebnic je možno získat jako absenční výpůjčky. Univerzitní knihovna řeší vzduchotechniku a má záměr rozšířit studovny o letní a zimní zahradu s vegetací a možností venkovního studia.

V samostatné budově sídlí **Knihovna Právnické fakulty Univerzity Osnabrück**, která byla naším dalším cílem. Disponuje nedávno dokončenými individuálními i skupinovými studovnamí vybavenými pohodlným nábytkem a protihlukovými boxy. Zajímavostí je, že nabízí studentům individuální prosklené boxy pro psaní závěreč-

ných prací, které si mohou studenti na několik měsíců rezervovat. Ve specializovaném režimu provozuje badatelnu pro studium historických fondů, kterou jsme s naší průvodkyní mohli rovněž navštívit.

Město Osnabrück žilo právě hudebním festivalem a v rámci tradičních Májových oslav zde koncertovala až do pozdních nočních hodin řada kapel. Kromě arcibiskupství a katedrály sv. Marie jsme si prohlédli starobylou radnici. Právě zde byla podepsána *Osnabrúcká smlouva*, která spolu s *Münsterskou smlouvou* tvoří klíčový dokument mezinárodního práva – *Vestfálský mír*, kterým **byla ukončena třicetiletá válka (1618 až 1648)**.

Závěry

Atraktivně připravená pětidenní exkurze s výběrem top knihoven se setkala s velkým zájmem všech účastníků, naplnila bezezbytku záměry organizátorů poznat práci a zázemí významných knihoven v Německu a Dánsku a konkretizovala naše představy o nejmodernějších trendech knihoven, včetně architektonického konceptu. Tyto záměry se daří nadčasově naplňovat především v Dánsku. Přinesla rovněž prostor pro porovnání kvality a flexibility poskytovaných knihovnických služeb.

Všechny dánské knihovny – univerzitní, městské i Královská dánská knihovna – sídlí ve velkolepě dimenzovaných budovách, jsou pojednány velmi vzdušně, odlehčeně, se spoustou prosklených částí, zeleně a jsou vybavené velmi pohodlným nábytkem. Často jsme se setkávali s well-being koutky, důraz byl kladen na soukromí uživatelů a ochranu před informačním smogem. Samozřejmostí jsou plně automatizované boxy na půjčování i vracení knih. Knihovny v Dánsku se budují jako multifunkční prostor a místo setkávání, které vytváří zázemí pro vzdělávání, relaxaci a – v případě univerzitních knihoven – pro účinnou podporu vědy. Hlavní organizátorky, Markéta Bočková z Masarykovy univerzity, Blanka Jankovská z Univerzity Pardubice i Hanka Landová z České zemědělské univerzity, se dočkaly velikého a zaslouženého potlesku a poděkování. Není pochyb o tom, že každý z účastníků exkurze odjížděl obohacen o náměty, které by jistě v budoucnu chtěl na půdě svých domovských univerzit realizovat. ■

⁴ <https://www.dokk1.dk/>

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Hans_Christian_Andersen_Museum

Jak Knihovna Karla Hynka Máchy osvěžila svou image

MARTINA VONDRÁKOVÁ, EVA BŘEŇOVÁ | reditelna@knihovnalitomerice.cz

Knihovna Karla Hynka Máchy v Litoměřicích vždy kladla důraz na svou vnější prezentaci a image. Už v době, kdy jednotný vizuál nebyl běžnou záležitostí, měla vlastní grafickou identitu. To bylo možné také díky tomu, že zde existovala pozice výtvarnice. Jak se prezentace knihovny dostala k současné moderní a svěží podobě, která nejen dokonale vystihuje ji samotnou, ale také ji spojuje s městem a dalšími městskými organizacemi?

Počátky jednotného vizuálu města

V roce 2019 se město Litoměřice rozhodlo sjednotit podobu své prezentace směrem k obyvatelům i turistům a vyhlásilo veřejnou soutěž na nový jednotný grafický styl. Autorkou vítězného návrhu byla litoměřická rodačka Eva Vopelková, absolventka Fakulty umění a designu UJEP v Ústí nad Labem.

Zadání bylo jednoznačné: reflektovat historii i současnost města, jeho bohatství a řeku jako symbol života, využít okrovou/zlatou barvu odkazující na městské hrady. Zadání E. Vopelkové bezezbytku naplnila a odvážně doplnila o vlastní nápady. Díky ní vznikla vizuální identita, která dokonale vystihuje Litoměřice. Jednotlivé motivy zahrnují významné litoměřické památky, včetně věže Kalich, věže u kostela Všech svatých a katedrály sv. Štěpána. Vizuál, který skvěle charakterizuje Litoměřice, byl pracovníky odboru komunikace, marketingu a cestovního ruchu městského úřadu ihned propisován do života ve městě – do jeho městských organizací, chodu městského úřadu, ale hlavně i do veřejného prostoru. Návštěvníky začaly vítat na příjezdových cestách nové tabule, po Litoměřicích začaly jezdit autobusy „oděné“ do vizuálu města, jeho prvky nesou autobusové zastávky, vybudován byl nový turistický orientační systém, navrženo nové značení městských budov, piktoqramy apod. Vznikly nové propagační předměty, které okamžitě zaujaly turisty i obyvatele. V tričkách města cestovali jeho obyvatelé po celém

světě a hrdě snímky sdíleli. Na vizuální identitu města jako matky začaly navazovat vlastní vizuální identity městských organizací. Mezi prvními byla Knihovna Karla Hynka Máchy.

Nová podoba prezentace knihovny

Původní logo knihovny v podobě knižní zarážky, jakéhosi písmene „L“, bylo výchozím bodem pro tvorbu propagačních materiálů. Tento symbol byl jediným propojujícím prvkem vizuální identity knihovny, která do té doby neměla žádná ucelená pravidla v podobě grafického manuálu, a tak si každý nový výtvarník pravidla přizpůsoboval. Rozhodnutí připojit se k novému městskému vizuálu bylo proto logickým krokem.

Litoměřické Studio Svěráz, které je tvůrčím tandemem Evy Pokorné (Vopelkové) a Petry Kalouskové, stálo před úkolem vytvořit grafický manuál, který dokáže vizuálně komunikovat rozmanitou činnost knihovny a bude dostatečně flexibilní i pro budoucí projekty. Jeho vytvoření nebylo snadným úkolem. Muselo najít podobu, která by nejen odpovídala moderním trendům, ale také byla praktická a snadno použitelná v celém širokém spektru aktivit knihovny. E. Pokorná shodou okolností dříve pracovala

na pozici výtvarnice v knihovně. Díky zevrubné znalosti knihovny a její činnosti dokázala vytvořit styl, který přesně odpovídal potřebám. Důležitou součástí příprav byly konzultace se současnou výtvarnicí Helenou Hoškovou.

Výsledky a ohlasy

Podářilo se, a tak počátkem roku 2023 i knihovna zavedla nová pravidla jednotné vizuální identity. Značku tvoří otevřená kniha s vlnkou. Hlavním motivem jednotlivých aplikací jsou tvary letících knížek. Nové webové stránky přinesly moderní a přehledné uživatelské prostředí, které zaujalo jak stávající čtenáře, tak nové návštěvníky. Tištěné propagační materiály, včetně plakátů mě-

Litoměřice

síčních akcí, přispěly k atraktivní prezentaci knihovny. Nechyběly ani nové propagační předměty. Mezi ně patří například tužky s logem, záložky, placky se špendlíkem, bločky se slepotiskem loga knihovny a další, které v souladu s vizuálem navrhuje Helena Hošková.

Nový vzhled knihovnu nejenže baví, ale je moderní, svěží a autentický. Knihovna Karla Hynka Máchy je důkazem, že i tradiční instituce se mohou prezentovat moderně a atraktivně.

Pozn.: Kompletní grafický manuál města Litoměřice, ze kterého vychází pravidla vizuální identity knihovny, je k nahlédnutí na odkazu: https://www.litomerice.cz/images/vizual/Graficky_manual_Litomerice_komplexni.pdf

Bannery z let 2023–2024 k akci Města čtou

Záložka ke knižnímu festivalu

Knihovna Karla Hynka Máchy v Litoměřicích

FAIRTRADE

happening

Fairtrade snídane ve Vnitrobločku

13. 5. sobota

Připravte si snídani z férových či lokálních potravin a přijďte posídat do knihovny. Kávu podáváme zdarma.

8.00-11.00, Vnitrobloček a naučné oddělení, vstup zdarma

Knihovna K. H. Máchy v Litoměřicích

3

<p>06 / 03 ST 17:30</p> <p>REPRESIVNÍ APARÁT V POLICEJNÍ VĚZNICI TEREZÍN – TOMÁŠ GOL</p> <p>Kdy byl ti, knižní zálibník, tak podobný vězeň Terezií? O osudu divokých zlodějců se na ostrovech vězňů dožijí vězňové.</p> <p>galerie knihovny, vstup zdarma, rezervace míst nutná</p>	<p>09 / 03 SO 9:30</p> <p>O KRÁKONOŠŮVI NAIVNÍ VĚDĚLKO TEREZÍN – TOMÁŠ GOL</p> <p>Znovu děti na veselo pohádkou z jiného světa.</p> <p>galerie knihovny, vstup 50 Kč</p>	<p>12 / 03 UT 17:00</p> <p>OVOCNÁK NA JAŘE ROUBOVÁNÍ, VÝSADBA A ZAKLÁDÁNÍ SADŮ</p> <p>Na co si dělat pozor, když se vypravíte a na to rozhodně nezapomenout při jarní práci v zahradě? V Ovocném Sobotku a katedry botaniky PFF UK.</p> <p>galerie knihovny, vstupné +50 Kč</p>
<p>13 / 03 ST 17:30</p> <p>MEŠNÍ MEZI NÁMI BÝTI BÁŠNĚK I. RADEK FRIDRICH</p> <p>Jak se dnes žije básníkovi? Pevně ze svého setkání a básnických zálib se o dělových osudů, proč ve své době akcentuje tématu Vyšehradu.</p> <p>galerie knihovny, vstup zdarma</p>	<p>15 / 03 PÁ 16:30</p> <p>ERASMUS PRO DOSPĚLÉ MICHAELA KOŠÍKOVÁ CVAČOVÁ</p> <p>Čestování do zbraní? Zkušenosti není jen výsada studentů a mladých. Poslední část je, jak granty a sponzorství pro dospělé nabízí program Erasmus+.</p> <p>galerie knihovny, vstup zdarma</p>	<p>16 / 03 SO 10:00</p> <p>ZÁBAVNÁ NĚMČINA SE ZAJÍČKEM HANSEM HASEM</p> <p>Jak si děláme děti v Německu? Přivítá děti na školní lekci o jazyce Thomas, který učí na italské škole. Také se německy vyjadřuje již od 1. třídy.</p> <p>galerie knihovny, vstup zdarma</p>
<p>18 / 03 PO 16:00</p> <p>CELIA ŽIVOT BEZ LEPKU O.P.S. A KLUB CELIAKIE LITOMĚŘICE</p> <p>Setkali jste se někdy s autem, které získal někdo jiný? Příklad z historie, který vám ukáže, jak se lidé s potravinovou intolerancí vyrovnávají. Přijďte se seznámit s příběhy lidí s celiakií.</p> <p>galerie knihovny, vstup zdarma</p>	<p>19 / 03 UT 16:30</p> <p>NOMÁDSKÁ VÍRA HELENA HOŠKOVÁ</p> <p>Přijďte na setkání s autem, které získal někdo jiný. Příklad z historie, který vám ukáže, jak se lidé s potravinovou intolerancí vyrovnávají. Přijďte se seznámit s příběhy lidí s celiakií.</p> <p>galerie knihovny, vstupné 50 Kč</p>	<p>20 / 03 ST 16:00</p> <p>JARNÍ RYTÍ HELENA HOŠKOVÁ</p> <p>Znovu děti a dospělí na jarní údržbu školního zahrádky. Zahrádky přehledně zvládnou, jak se děláme. Děkujeme vám a s sebou přiveďte zábranku a hávo přívodu vody.</p> <p>galerie knihovny, vstupné 100 Kč, rezervace míst nutná</p>
<p>Dopoledne a úterý od 8:30 a 9:30 h program pro rodiče a děti od 2-3 let. Lektořka: Aneta Grmlová, dopoledne@knihovna.cz</p> <p>Projekt 100 let ženám Kniha pro děvčátka 10. ročník, věkové omezení: projekty na podporu čtenářské gramotnosti</p> <p>5 knihou do života Knihovna přebírá dárky na vlastní náklady.</p> <p>Reservace pro Mě a Zě Reservace si termín basee na www.knihovnalitomerice.cz v sekci PRO SKOLY.</p>	<p>Dopoledne a úterý od 11-12 h konverzace v německé lektořka: Helena Pařízková, kontakt: hahobova@pmat.com, tel: 604 220 416, 1100 Kč - věnování na charitativní projekt Mluvme pro dobrou věc</p> <p>Tužší psaní pro seniory Spolek Lfem klub dárky od 11 h kontakt: klub.lfem@seznam.cz</p> <p>Dopolední klub občanské sdružení Spolek Lfem klub dárky od 9 h kontakt: klub.lfem@seznam.cz</p>	<p>* Čtenářství od 65 let s plánem čtenářským průkazem má vstup zdarma (v knihovně je pro seniory nad 65 let registrační středisko)</p> <p>Reservace míst: rezervace@knihovnalitomerice.cz</p> <p>U dětí i nutnou rezervaci předem předem čtenář, knižní si místo rezervovat na webu knihovny. Větší zájemci na akci současně požádání o zveřejnění obávek a oznámení zájemců pro potřeby knihovny</p> <p>Společně</p> <p>* Více na tomto QR kódu či na webu knihovny www.knihovnalitomerice.cz</p>
<p>08 / 03 - 30 / 04</p> <p>JAKUB KÖNIG Co jsem potkal ve tmě</p> <p>Hudba, rytmy a správně přehrávané kresby a malby doprovázejí práci se železným stávkem. Více o tomto výstavě</p> 		

Knihovna K. H. Máchy v Litoměřicích

5

<p>03 / 06 - 12 / 06</p> <p>VÝSTAVA PRACÍ ŽÁKŮ VÝTVARNÉHO OBORU ŽUŠ LITOMĚŘICE ATELIÉRŮ JANY VESLÉ A JANA CHOURY</p> <p>buřka knihovny, vstup zdarma</p>	<p>03 / 06 PÁ 9:00</p> <p>ZTRÁTA SLUCHU VE STÁŘÍ</p> <p>Blouda a praktická cvičení a setkání s organizací Tichý svět, s.p.a. Mgr. Mária Šiková, Centrum.</p> <p>galerie knihovny, vstup zdarma</p>	<p>15 / 06 ST 17:30</p> <p>OSVOBOZENÍ TEREZINA A ROLE MUDR. K. RAŠKY RADANA RUTOVÁ</p> <p>Kromě velké ohromujícího souboru skvělých kreseb, česká mluva byla vyvolána do Terezií. Tímto způsobem pod vedením MUDr. Karla Rašky. Ukázané byly dostatečně expozice a komentář.</p> <p>galerie knihovny, vstup zdarma, rezervace míst</p>
<p>17 / 06 PÁ 17:00</p> <p>MUZEJNÍ NOC HANÝRA Z BALKÁNU - ŽUŠ LITOMĚŘICE POČÁTEK LITOMĚŘIC - FILIP MIŠEK</p> <p>Litoměřice postupně vznikly na dvou místech nad soutokem Labe a Ohry a to ještě pár století potom, než se znovu staly městem. Soutěžte se pokusíme přehrávat si, jak másto ve středověku nejen vypadalo, ale i žilo.</p> <p>veze před knihovnou, vstup zdarma</p>	<p>24 / 06 PÁ 15:30</p> <p>S OZOBOTOU ZA POHÁDKOU</p> <p>Pracovní knižní soubor s moderní technologií a registračními nástroji. Také soubor pohádky a do šestiho konce.</p> <p>dětské oddělení, vstup zdarma, rezervace míst</p>	<p>28 / 06 UT 17:00</p> <p>ČOKOLÁDOVÁ KREV RADKA DENEMARKOVÁ</p> <p>Somerset, literární historik, kronikář, filozof, dramaturg a také jeden z českých autorů. Jeho žánrům odlišným žánrům jako Magenta. Důležitou rolí byla doplnění přípravy k jedné z výstav. Kávy na kafe.</p> <p>Galerie dle účelu, Jecutská 212, vstupné 50 Kč</p>
<p>31 / 06 PÁ 9:00</p> <p>AKRYL II FLUID ART</p> <p>Další z mezinárodních výstavních dílen, jedinečná technika "malby" na plátno. Využití a pracovní oběd. Pro členy klubu LFem je vstup zdarma.</p> <p>galerie knihovny, vstupné 70 Kč</p>	<p>VÝSTAVA VÝTVARNÝCH PRACÍ</p> <p>PRACÍ ŽÁKŮ ATELIÉRŮ JANY VESLÉ A JANA CHOURY</p> <p>Knihovna K. H. Máchy Litoměřice</p> <p>3. 6. - 12. 6. 2024</p> 	

Knihovna Karla Hynka Máchy v Litoměřicích

soutěž

XV. ročník soutěže Máchovou stopou

Vyhlašujeme další ročník oblíbené literární soutěže letos na téma **Cestou necestou**. Prozaický text o rozsahu maximálně tři normostran (1800 znaků/250 slov/strana A4) zasílejte nejpozději do 9. září 2023 na emailovou adresu machovoustopou@seznam.cz.

V porotě zasednou spisovatelka Magdaléna Platzová a básník Miloš Doležal.

Více na www.knihovnalitomerice.cz.

Cestou necestou

Téma soutěže

Naše knihovna nese jméno romantického poutníka Karla Hynka Máchy. Ten před 190 lety, v létě 1833, vykonal svou slavnou krkonošskou pouť. Nechtě je tedy CESTA ústředním motivem letošního ročníku. A je jedno, zda pojedete k moři, ranním vlakem do práce, nákupním vozíkem pro LIDLu, budete putovat do vlastní minulosti, či hlubín své duše. Buď jak buď, vydejte se ve své próze CESTOU NECESTOU...

Ukázky plakátů k akcím

Knihovna Karla Hynka Máchy v Litoměřicích

Máchovou stopou 16. ročník

2. 4. - 15. 9.

Téma, inspirované korespondencí mezi F. Kafkou a M. Jesenskou, zní Na křídlech obálek.

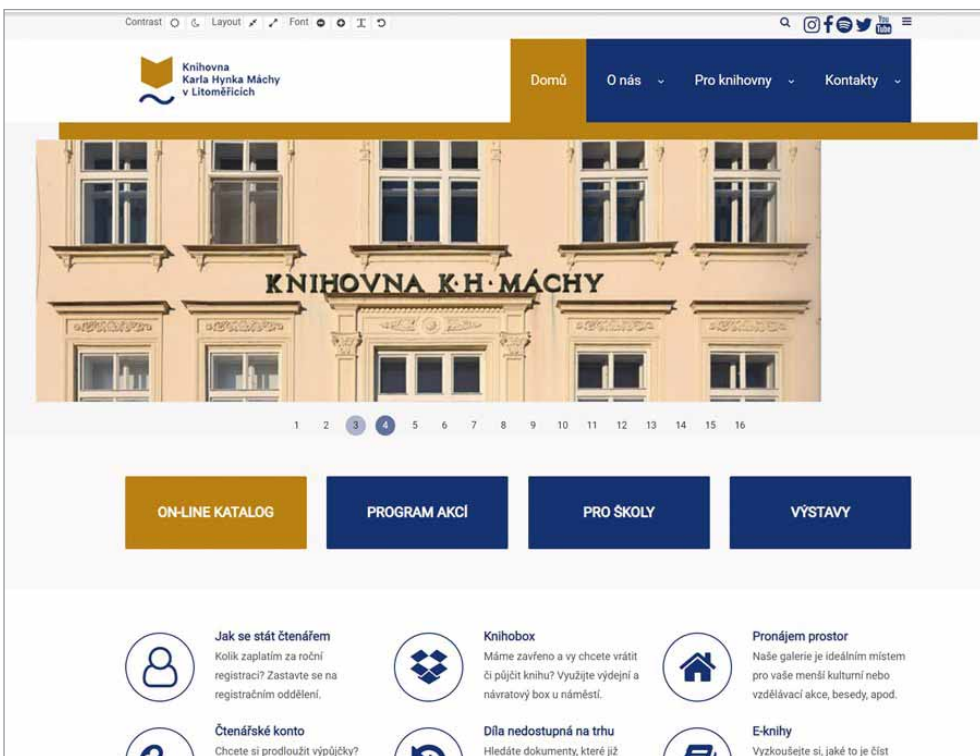
literární soutěž

Banner k poslednímu ročníku soutěže Máchovou stopou v letošním roce

Návrh reklamního hrnku

Webové stránky knihovny

Výpůjční a návratový box

Ze zahraničí

Knihovny ve Spojených arabských emirátech

JANA ŠERHAKLOVÁ | detska.knihovna@kamenicenl.cz

Spojené arabské emiráty a jejich knihovny přitahují pozornost knihovníků z celého světa, včetně těch z ČR. V červnovém čísle *Čtenáře* (č. 6, s. 225–227) jsme vám již představili Knihovnu Muhammada bin Rašída; dnes vám přinášíme další doplňující fakta o jejím vzniku a provozu od jiné české knihovnice, která během svého pobytu v Dubaji neodolala a tento knihovnický stánek navštívila. Zároveň představuje také dubajskou veřejnou knihovnu Al Mankhool.

Knihovna Muhammada bin Rašída

Ve svém plánu návštěvy Spojených arabských emirátů jsem kromě nejvyššího mrakodrapu na světě Burj Khalify neodolala ani moderním emirátským knihovnám. Mé pozornosti samozřejmě nemohla ujít ultramoderní stavba Knihovny Muhammada bin Rašída v Dubaji. Obdivuhodnou stavbu otevřel v polovině června 2022 sám viceprezident a premiér Spojených arabských emirátů a vládcem emirátu Dubaj šejk Muhammad bin Rašíd Al Maktúm, jehož jméno nese. Původně měla být knihovna otevřena již v roce 2019, plán však zhatila pandemie koronaviru. Záměr na její stavbu budovy vznikl v roce 2016 – tento rok byl totiž v Dubaji vyhlášen rokem četby. Rozpočet na její výstavbu činil v přepočtu 6,4 miliardy korun (pro představu: roční rozpočet českého ministerstva kultury v témže roce činil 15,2 miliardy korun). Stavba má rozlohu 54 000 m² a pojme až 1000 návštěvníků najednou.

Téměř ve všech svých činnostech knihovna využívá umělou inteligenci. Celá stavba je ohleduplná k životnímu prostředí, neboť více než desetinu energie, potřebné pro svůj provoz, získává ze solárních panelů umístěných na střeše. K zavlažování zeleně, kterou je knihovna obklopena,

Oddělení pro nevidomé v Knihovně Muhammada bin Rašída

Foto: Jana Šerhaklová

využívá recyklovanou vodu z klimatizace. Projekt se skládá ze suterénu, přízemí a sedmi pater. Uvnitř budovy najdete devět tematických knihoven, mj. knihovnu pro nevidomé, knihovnu atlasů a map, knihovnu periodik, ekonomickou knihovnu nebo knihovnu médií, informační centrum,

samostatná oddělení pro dospělé, pro děti a pro mládež, několik studoven, laboratoř pro digitalizaci tisků a také několik dočasných expozic. V posledním, sedmém patře je pak umístěna stálá expozice „Poklady knihovny“. Jde o vzácné historické svazky, prvotisky knih, atlasy a mapy, přičemž některé pocházejí již ze 13. století. Tematicky se vážou k tomu nejlepšímu, čím arabský svět vždy oslňoval: převažuje zeměpis a matematika. Fond knihovny čítá více než 1,1 milionu tištěných a digitálních knih, více než 70 000 partitur, desítky tisíc videí, článků a tištěných a digitálních novin z celého světa a téměř 500 vzácných sbírkových předmětů. Zajímavá je také možnost dezinfekce absenčně půjčovaných dokumentů prostřednictvím automatu. Součástí

Věřejná knihovna Al Mankhool

Druhou knihovnou, která rovněž neunikla mé pozornosti, byla Knihovna Al Mankhool. Tato veřejná knihovna je nejvýznamnější z osmi poboček veřejných knihoven spravovaných Dubai Culture and Arts Authority, její plocha je 3750 m² a nachází se v rezidenční a hotelové čtvrti Al Mankhool v západní Dubaji v oblasti Bur Dubaj. Ve dvoupatrové budově se nachází také restaurace, kavárna a venkovní terasa. Kromě knihovny pro dospělé uvnitř najdeme oddělený prostor pro ženy, studijní místa, konferenční sál a velkoryse řešené oddělení pro děti. Fond tvoří více než 35 000 knih a několik tisíc časopisů a novin v arabštině a angličtině. V dětském oddělení nalezneme i knihy v čínštině, francouzštině a hindštině a samozřejmě také velké množství elektronických programů určených k výuce. Na této pobočce při práci s nejmenšími čtenáři využívají malý divadelní sál a rozsáhlý venkovní prostor. Protože pracuji v dětském oddělení městské knihovny, zajímalo mě, jaký druh literatury upřednostňují při četbě zdejší děti. V tomto ohledu jsem nenašla rozdíl mezi emirátskými a českými dětmi: převládají komiksy (vede *Dogman*) a série knih *Malý poseroutka*, obojí v anglickém jazyce.

Musím konstatovat, že v obou knihovnách jsem se setkala s velmi vstřícným a přátelským přijetím. Ačkoli není v Dubaji běžně dovoleno fotografovat uvnitř veřejných budov, bylo mi pořízení fotografií povoleno. V obou knihovnách jsem dokonce dostala i občerstvení v podobě kávy, čaje a datlí, tak typických pro arabský svět. Rovněž v emirátských knihovnách tvoří převážnou část zaměstnanců

ženy (v SAE samozřejmě v tradičním muslimském ženském oděvu – abáje). Bylo pro mě velkým překvapením, že všechny, se kterými jsem měla možnost hovořit, perfektně ovládaly angličtinu a přesně věděly, kde se Česká republika nachází. Věřím, že i pro ně bylo setkání s kolegyní z tak vzdálené země, jakou pro ně Česká republika je, méně obvyklým zážitkem. ■

Dubai Public Library

Foto: Jana Šerhaková

knihovny je kavárna, knihkupectví, divadlo pod širým nebem pro 550 návštěvníků a venkovní park s množstvím vodních prvků. V něm najdeme citát šejka Muhammada bin Rašida Al Maktúma ve 171 jazycích včetně češtiny: *Nerad vidím někoho, kdo nemá v životě hobby, sport ani žádnou vášeň. Nečinnost není jen přístup k práci, ale začíná v myslí.*

ZDROJE:

- *Knihovna Mohammeda bin Rashida*. Online. 2024. Dostupné z: <https://www.mbrl.ae/>. [cit. 2024-03-21]
- *Dubai Public Library*. Online. 2023. Dostupné z: <https://dpl.dubaiculture.gov.ae/en/>. [cit. 2024-03-21]

Periodika na území dnešní ČR

Mladý hlasatel – barevný obrázkový časopis

KATEŘINA SPURNÁ | katerina.spurna@nm.cz

V minulých příspěvcích naší rubriky byl příležitostně zmiňován tiskový koncern Melantrich, který vydával, především v období první republiky, řadu novin, časopisů, ale i knižních publikací. Mezi nejvýznamnější deníky vydávané v tomto nakladatelství patřilo např. *České slovo* nebo sportovní týdeník *Start*. Koncern však vydával také dětské časopisy a časopisy pro mládež, z nichž nejvýznamnější byl *Mladý hlasatel*. U zrodu tohoto titulu stál spisovatel a představitel skautského hnutí Jaroslav Foglar (1907–1999), který navrhl v Melantrichu vznik nového titulu, který by se svou koncepcí lišil od dosud vydávaných časopisů obdobného tematického zaměření, které oslovovaly své čtenáře především z pozice pedagoga. Titul měl cílit na děti od 10 do 15 let.

Ukázkové číslo vyšlo 24. 6. 1935 a od září téhož roku začal titul pod názvem *Malý hlasatel* vycházet pravidelně. Jeho prvním redaktorem byl překladatel a publicista Břetislav Mencák (1903 až 1981). Od druhého ročníku změnil časopis název na *Mladého hlasatele*. V čísle 36 se poté na základě Foglarova podnětu objevuje výzva k zakládání čtenářských klubů, která se setkala se značnou odezvou. V září 1938 opouští v souvislosti s mobilizací B. Mencák redakci a na jeho místo je jmenován sportovní novinář Karel Bureš (1909–2000). Po kratší pauze pak vychází *Mladý hlasatel* znovu v prosinci 1938 již pod novým redaktorem a s Jaroslavem Foglarem jako řádným členem redakce. K. Bureš zavádí v časopise nové rubriky, jako jsou např. Sportovní škola, Práce našich čtenářů, Domácí dílna či Stroje, které nás zajímají. Pod jeho vedením se dominantním

Mladý hlasatel, ročník IV, č. 8, 24. 12. 1938 a poslední strana čísla předchozího s Rychlými šípy. Knihovna Národního muzea, odd. časopisů, sign. Z 8 D 34

Foto: Knihovna Národního muzea

žánrem časopisu stává povídka a naopak lze pozorovat zřetelný odklon od poezie.

Kmenovým autorem *Mladého hlasatele* se pod novým vedením stává spisovatel Otakar Batlička (1895–1942), který zde publikuje desítky dobrodružných povídek. V prosinci 1938 se v časopise poprvé objevují Foglarovy/Fischerovy *Rychlé šípy*. Obrazová složka byla vůbec pro časopis zcela zásadní; kromě *Rychlých šípů* v něm vycházely i další komiksy, např. Mickey Mouse a Kačer Donald. Jistým dobovým specifíkem byl celobarevný ofsetový tisk. *Mladý hlasatel* vycházel i na počátku protektorátu, v posledním ročníku 1940/1941 dosáhl jeho náklad dokonce 200 000 kusů. Na počátku listopadu 1940 byl zrušen Junák a řada jeho bývalých členů se následně organizovala ve výše zmíněných čtenářských klubech, jejichž počet postupně narostl až na 24 000. V polovině května 1941 byl však *Mladý hlasatel* protektorátními úřady zastaven a jeho poslední číslo vyšlo 17. 5., opět s *Rychlými šípy* na poslední straně.¹ ■

Příště časopis Národní politika

¹ BEDNAŘÍK, Petr, Jan JIRÁK a Barbara KÖPPOVÁ. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Praha: Grada, 2019 (ePub); OPELÍK, Jiří (ed.) et al. *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce 3. Svazek I, M–O*. Praha: Academia, 2000, s. 298–299 (heslo Mladý hlasatel, autoři Zdeněk Pírek a Eva Taxová); ŠVEC, Štefan. *Česky psané časopisy pro děti (1850–1989)*. Praha: Karolinum, 2014, s. 393–398.

Nejstarší brněnské noviny a časopisy (do roku 1848)

JUDITA MATĚJOVÁ | judita.matejova@moravska-galerie.cz

Vydávání novin a časopisů v Brně a na Moravě záviselo na politicko-společenské situaci rakouské monarchie a až do první třetiny 19. století periodika vycházela pouze v němčině pod dozorem cenzury. Počátky vydávání periodických tiskovin na Moravě sahají do období druhé poloviny 18. století za vlády Marie Terezie, a to z potřeby organizovat informace, které by ve svých důsledcích napomohly k posílení ekonomiky rakouských zemí.

Základy brněnského novinářství a časopisectví byly položeny v letech 1789–1815. Mezi významné tiskoviny patřily úřední politické noviny *Brünner Zeitung*; pod tímto názvem vycházely od roku 1778 a jejich vydávání se udrželo až do 20. století. Počátky listu sahají do roku 1755 a jeho název se v průběhu let částečně měnil. Nejprve vycházel dvakrát týdně, od roku 1814 denně. Zpravodajství bylo závislé na vídeňských úředních novinách a v brněnském prostředí list zaujímal monopolní postavení. V přílohách se objevovaly regionální zprávy i zprávy z kulturního a uměleckého života. Společenské josefínské reformy vedly ke vzniku nových periodik, mezi která patřil od roku 1800 např. osvětový časopis *Patriotisches Tageblatt* redaktora Christiana Carla Andrého (1763–1831), ředitele protestantské školy v Brně. Byl zaměřený na zemědělské podnikání, mj. také na vlastivědu, řemeslo a kulturu. Cenzura zrušila vydávání tohoto časopisu v roce 1805 a místo něj začal vycházet vlastivědný a národohospodářský týdeník *Hesperus*, v němž se v roce 1811 objevil návrh na zřízení regionálních muzeí, jeden z podnětů k založení muzea v Brně v roce 1817.

Brünner Zeitung
z roku 1778

K čtenářsky oblíbeným titulům patřil *Brünner Wochenblatt zur Beförderung der Vaterlandskunde, zur Belehrung und Unterhaltung*, příloha deníku *Brünner Zeitung*. Historický a vlastivědný časopis vydávaný od roku 1824, redigovaný historikem Josefem Edmundem Horkym (1795–1844) za podpory moravského gubernátora hraběte Antonína Bedřicha Mitrovského (1770–1842). Příspěvky se zaměřovaly na genealogii moravských šlechtických rodů a později se objevovala i literární a národopisná témata. V roce 1838 začal vycházet německý časopis *Moravia* ve vydavatelství tiskaře Rudolfa Rohra (1805–1839), profilovaný jako vzdělávací časopis, v němž byly publikovány články o dějinách, literatuře a kultuře na Moravě a rovněž i informace o moravském průmyslu. Díky redakci českého vlastence a novináře Jana Ohérala (1810–1868) se časopis stal oblíbeným u čtenářů a svými příspěvky o dění v Brně významně konkuroval deníku *Brünner Zeitung*. Jan Ohéral se stal v roce 1847 spoluzakladatelem prvních českých novin *Týdenníku, listů poučkových a zábavných* (1848–1849). K dalším významným osobnostem, které stály u zrodu *Týdenníku*, byli: Alois Vojtěch Šembera (1807 až 1882), profesor českého jazyka a literatury, František Matouš Klácel (1808–1882), kněz, filozof a novinář, a knihkupec Matěj Mikšíček (1815 až 1892). Na jeho stránkách se objevovaly především literárněkritické statě, např. Klácelova studie „Národní báchorky a pověsti Boženy Němcové“ a „O divadle“.

Literární soutěž *Můj svět*

JANA MACKOVÁ | mackova@mkfrydek.cz

Literární soutěže pro začínající autory mají v naší zemi dlouholetou tradici. Městská knihovna Frýdek-Místek dává šanci těmto spisovatelům už jedenatřicet let. Každým rokem v říjnu (poprvé v roce 1993) vyhlašuje literární soutěž *Můj svět*. U jejího zrodu stála knihovnice Jiřina Dvořáková.

Můj svět – v názvu soutěže je ukryta její hlavní myšlenka, a to umění vést dialog sám se sebou. Umění popsat své city a emoce. Odhalit svůj vnitřní svět. Poetická slovní spojení představují autorovy jedinečné intimní „obrazy z galerie jejich světa“, které vystavuje svým čtenářům. Soutěž je určena všem autorům od 15 let, kteří rádi píší nebo mají potřebu psát, aniž by bylo psaní jejich povoláním. Mohou se do ní zapojit prozaici i básníci, studenti i senioři. Konkrétně se soutěží ve dvou kategoriích: próza a poezii. Každá má tři věkové podkategorie, a to 15–18 let, 19–30 let a nad 30 let.

Počet účastníků se každý rok mění a má vzestupnou tendenci; v počátcích soutěže se pohyboval okolo 30, později se počet zvýšil na 40–50. Posledních deset let, především díky elektronické komunikaci a propagaci na literárních webových stránkách, se hlásí více než 100 soutěžících. Jedná se o autory z celé České republiky. Každým rokem se ozve také několik patriotů žijících v Londýně, Melbourne (Austrálie), Daruvaru (Chorvatsko) nebo z Jasy v Rumunsku. Pravidelně se účastní také autoři ze Slovenska. Například letos bylo registrováno celkem 117 autorů (z toho pět ze zahraničí), nejvíce zastoupena byla kategorie nad 30 let věku.

Právě forma soutěže, slavnostní vyhlášení výsledků, osobní setkání s porotci a vzájemný kontakt s ostatními soutěžícími autory motivuje k tvorbě a podporuje jejich spisovatelské a tvůrčí ambice. Radana Šatánková, básnička, lektorka, dramaturgyně kulturních pořadů, která je už několik let porotkyní soutěže, byla její dlouholetou úspěšnou účastnicí: ...*Tak jako každý vystudovaný herec nehraje v kusech od Shakespeara*

Foto: archiv MěK Frýdek-Místek

Sborníky nejlepších veršů soutěže, vydané v roce 2013 a 2023

a nikdy mu tuto jistotu nikdo předem nedá, zrovna tak se může někdo talentovaný a pilný po čase prosadit. Neptejte se mě ale, kolik času je třeba, za jakých okolností, čeho všeho předtím dosáhnout a co všechno se musí stát. Neví se to. Je to totiž – tvoje, moje, vaše – cesta. O tu jde. Umíš-li kráčet a ustojíš-li, že jdeš často sám (protože nepochopen, nedoceněn „v soutěži“ atd.), jdi po ní dál.

Každý rok literární soutěž *Můj svět* provází jiné motto, které spolu s tematickým obrázkem sjednocuje vzhled plakátu, pozvánek, diplomů a účastnických listů jednotlivých ročníků. Někteří autoři toto téma použijí i ve svých pracích.

Ve skutečnosti ovšem nejsou svázáni žádným konkrétním tématem ani žánrem. Obsahová barevnost soutěžních textů je obrovská, hodnocení proto bývá náročné. I přes velkou snahu o objektivitu není možné ubránit se jistému subjektivnímu pohledu. S tím se ovšem počítá v každé kreativní soutěži.

Složení odborné poroty (češtináři, regionální spisovatelé a jiní umělci) se postupem let změnilo asi jen třikrát. Důvody byly různé, ať už úmrtí porotce, nebo jeho velká zaneprázdněnost. Vyhodnotit průměrně 150 prací během několika týdnů bývá časově velmi náročné. Nejdéle v porotě působí básnička a spisovatelka, předsedkyně ostravského střediska Obce spisovatelů a místopředsedkyně Obce spisovatelů ČR Lydie Romanská: *Byla jsem porotkyní už v několika literárních soutěžích, ale nikdy jsem se nesetkala s tak opravdovým západem, zájmem pro tvorbu neprofesionálních, věkově různorodých autorů jako v knihovně ve Frýdku-Místku na Jiráskově ulici. Bylo by zajímavé zjistit a potom uplatnit jinde, co je příčinou tak úspěšné práce s fenoménem literárních pokusů nejen napříč věkem, ale i napříč naší republikou a navíc i několika významnými lokacemi v zahraničí. Kdybych to měla stručně shrnout, myslím, že podstatné je to, že knihovnice tady nepracují jako pouhé zaměstnankyně, ale vidí ve svém zaměstnání své poslání, milují literaturu, váží si autorů, mají smysl pro komunikaci, pro formu prezentace, pojímají ji tvůrčím způsobem. Jejich pásma závěrečných podvečerů s vyhodnocením mají formálně i obsahově literární hodnotu, což oceňují posluchači, a to nejen ti ocenění, ale také čtenáři knihovny, mnoho mladých lidí, kteří jsou v ten podvečer všude, i na schodech až do prvního podlaží. Jedna slečna mi na otázku, proč přijela, přestože nesoutěžila, odpověděla: „Vždycky se tu dozvím něco nového.“ Cítím se také poctěna, jsem součástí poroty i prezentačního programu, beru tu odpověď jako pochvalu pro všechny zúčastněné – vyhlášovatele, řečníky, hudební umělce. Těším se na účast v porotě i příští rok, těším se na nápadité prózy z oboru Můj svět, na verše, které se nám za léta podařilo odlehčit a směřovat od načtených stylů národně obrozeneckých básní k soudobému chápání skutečnosti, která je podkladem pro uvolněné vyjádření člověka.*

Jak už vyplynulo ze slov paní Romanské, soutěž se uzavírá slavnostním vyhlášením výsledků, které se koná obvykle v březnu následujícího roku v prostorách oddělení beletrie městské knihovny. Jsou pozváni všichni účastníci, zhruba polovina z nich se dostaví. Oceněných bývá okolo čtyřicítky autorů. Protože většina pochází zdaleka, jsou informováni už při písemném pozvání, že se umístili na některém z předních míst. Na akci získají diplomy, menší věcné dárky a sborník nejlepších prací aktuálního ročníku. Co deset let pak v tiskárně knihovna na vlastní náklad vydává sborníky nejlepších prací.

Hosty slavnostního večera bývají zástupci magistrátu města či ředitelé jiných knihoven, případně redaktori regionálního tisku. Neodmyslitelnou součástí programu je čtení ukávek z vítězných prací a také hudební vystoupení, které zprostředkovává pokaždé jiný umělec. Byl jím kdysi například také Jaromír Nohavica nebo David Stypka.

Na slavnostním vyhodnocení posledního ročníku vystoupila spolu se svým partnerem písničkářka Theodora Glacová, která se předcházející léta soutěže sama účastnila a ráda na ni vzpomíná: *Byla jsem s vámi tři roky a moc vám za ně děkuji. Ocenění v soutěži mne totiž povzbudilo k dalším krokům a dodala mi potřebné sebevědomí, abych s texty vyšla mezi lidi, takže jsem před rokem a půl založila kapelu, kde uplatňuji svou poezii a hudební nápady.*

Slova jedné z vítězek loňského ročníku Ireny Bátorlové: *...moc ráda bych vám poděkovala za organizaci literární soutěže Můj svět, vydání sborníku i slavnostní vyhlášení výsledků, které se konalo v příjemném prostředí s výbornou atmosférou a vynikajícím občerstvením. Na slavnostním vyhlášení jsem byla poprvé a byl to zážitek, který si zapamatuji na celý život...*

Soutěž Můj svět jako i další podobné literární akce mají v současnosti hlubší poslání. Moudří filozofové tvrdí, že ocitne-li se civilizace v krizi, je důležité, aby člověk vedl dialog se svým vnitřním světem, soustředil se na svou duši, která mu napoví, co dělat. Krásné psané slovo, které vychází z lidských emocí, pocitů a prožitků, vytvořené lidskou kreativitou, má dnes možná větší smysl, než si myslíme. Je potřeba se na chvíli zastavit. Zpomalení a uvědomění si kořenů své existence přináší duševní zdraví nejen nám, ale i celé planetě.

Události

Premiéra konference *Drsné knihovny současnosti*

JAN ČERNECKÝ | jan.cernecky@knihovnauk.cz

Knihovna Ústeckého kraje v květnu úspěšně realizovala první regionální konferenci *Drsné knihovny současnosti*. Akce, kterou zařídil hejtman Ústeckého kraje, se zúčastnilo bezmála 90 zástupců knihoven a dalších kulturních a vzdělávacích organizací. Na konferenci byla zároveň představena nová aplikace *Bestiář*.

Ve středu 22. 5. se v Knihovně Ústeckého kraje uskutečnil první ročník regionální konference *Drsné knihovny současnosti*. Jak již napovídá název, inspirací pro realizaci akce byla největší tuzemská knihovnická konference *Knihovny současnosti*. Na rozdíl od celorepublikových *Knihoven současnosti* byla tato konference zaměřena na aktivity knihoven z regionu SKIP – Drsný Sever. Cílem akce bylo dát malým i velkým knihovnám v Ústeckém kraji možnost sdílet know how, pochlubit se inovativními projekty a něčemu novému se přiučit.

Celodenní konference probíhala pod moderátorskou taktovkou Martiny Košanové, ředitelky Odboru komunikace Národní knihovny ČR. Účastníci měli možnost, aby si rozšířili obzory v oblasti vícezdrojového financování a fundraisingu nebo se dozvěděli, jakým způsobem komunikovat s uživateli s postižením sluchu. Velký prostor byl pak na konferenci věnován sdílení příkladů dobré i špatné praxe a prezentaci aktivit malých obecních knihoven z různých částí Ústeckého kraje.

Vyvrcholením konference bylo představení betaverze mobilní aplikace *Bestiář*, na jejímž vývoji pracuje Knihovna Ústeckého kraje ve spolupráci s neziskovou organizací PEC, z. ú. Aplikace je inspirována knižní publikací *Bájná knihovna*, která představuje bájně bytosti z regionálních pověstí. *Bestiář* by měl propojit reálný svět s virtuálním světem plným strašidel a bestií, které bude možné lovit napříč celým Ústeckým krajem.

První zkušební lov se uskutečnil přímo na konferenci, kde byly před očima účastníků uloveny hned čtyři bájně bytosti. Po úspěšném lovu hejtman Ústeckého kraje Jan Schiller aplikaci slavnostně pokřtil a popřál jejím autorům mnoho zdaru při dalším vývoji. Podle jeho slov se jedná o inovativní projekt, který bude přinášet nejen zábavu, ale i možnost vzdělání všem věkovým skupinám.

Knihovna Ústeckého kraje mohla celou akci realizovat především díky podpoře zřizovatele: *Je mi ctí, že jsem mohl podpořit konferenci Drsné knihovny současnosti, která představuje jedinečnou příležitost pro odborníky z celého regionu sdílet své zkušenosti a inovativní přístupy k rozvoji knihoven. Ústecký kraj se dlouhodobě zaměřuje na podporu vzdělávání a kultury a tato konference je dalším krokem k posílení naší kulturní infrastruktury*, řekl hejtman Jan Schiller, který nad konferencí převzal záštitu. ■

Foto: Veronika Balcarová

Literární festival Kniha v lázni 2024

KAMILA ŠELIGOVÁ | seligova@knihovnaspk.cz

Městská knihovna T. G. Masaryka Šumperk ve spolupráci se spisovatelkou Markétou Pilátovou organizovala třetí ročník literárního festivalu *Kniha v lázni*, který proběhl ve dnech 9.–13. července 2024.

Festival se po dvou uplynulých ročnících dostal do povědomí milovníků literatury „naživo“ nejen mezi místními obyvateli, ale i mezi návštěvníky z celé republiky. Už v přípravném období jsme dostávali e-maily s dotazem na termín a hosty festivalu a mnozí „chalupáři“ si pak podle toho naplánovali svou dovolenou. To je pro nás pořadatele potěšující informace, protože si uvědomujeme, že akce je už v širším povědomí veřejnosti. Dokonce i literární časopis *Host* informoval ve svém článku „Kam v červenci vyrazit za literaturou?“ (<https://www.h7o.cz/clanky/13943-kam-v-cervenci-vyrazit-za-literaturou>) o konání a programu našeho festivalu.

V letošním roce se opět četlo ve Velkých Losinách, Sobotíně, Bludově, v Šumperku a nově také v Lošticích. Každý den probíhala paralelně ve stejném čase dvě čtení na různých místech. Divák se tak mohl rozhodnout, v jakém prostředí si autorské čtení svého oblíbeného spisovatele poslechne. Každý z hostujících literátů měl tři až pět čtení.

Na festival letos zavítala bestsellerová autorka Karin Lednická a představila poslední díl své románové trilogie *Šikmý kostel*, klasik současné české literatury, básník, prozaik, hudebník, novinář a programový ředitel Knihovny Václava Havla Jáchym Topol, dále česká novinářka, spisovatelka a humanitární pracovnice Petra Procházková, které vyšla nová kniha, a rovněž spisovatelka románů a knih pro děti Markéta Pilátová, žijící ve Velkých Losinách.

Návštěvníci festivalu díky jednotlivým autorským čtením navštívili krásná místa našeho re-

Beseda s M. Pilátovou a P. Procházkovou na dvorku MěK T. G. Masaryka Šumperk

gionu. Ve Velkých Losinách nám bohužel nepřálo počasí, takže čtení Jáchyma Topola a Petry Procházkové proběhlo v místním kině místo Papírny a Zámecké kavárny, ale na atmosféře festivalu to nic nezměnilo. Na zahradě Místní knihovny Velké Losiny si návštěvníci mohli užít osobní setkání s Markétou Pilátovou, která četla v Bludově dětem v místní mateřské školce a dospělým v Kavárně v Oranžerii. V letošním roce jsme poprvé četli na Zámku Bludov, který vlastní rodina Mornstein-Zierotin. Hosté i návštěvníci si tak odnesli opravdu nevšední zážitky. V loňském roce jsme byli osloveni občanským sdružením Respekt a tolerance, zda by bylo možné, aby v rámci našeho festivalu probíhalo čtení i v synagoze v Lošticích. Tento krásný prostor nás doslova uhranul a proběhla zde čtení Markéty Pilátové z knihy *Arnoštova cesta* (román v obrazech o Arnoštu Lustigovi) a Jáchyma Topola z nově vznikajícího románu. V Městské knihovně T. G. Masaryka Šumperk jsme si užili autorské čtení s besedou Karin Lednické a Petry Procházkové.

Vystoupení K. Lednické na Zámku Bludov

primárně zaměřená na proces psaní. Každý z autorů předměty představil, a tak se rozběhlo povídání o jeho tvorbě.

S návštěvností letošního festivalu jsme velmi spokojeni. Velice nás těší, že kromě místních festival opakovaně navštívili i diváci ze vzdálených měst. Máme i velkou odezvu z řad odborné veřejnosti. Společnou besedu v Sobotíně například navštívil redaktor časopisu *Tvar* Jakub Pavlovský.

V Resortu Sobotín proběhl speciální komponovaný pořad, kterého se zúčastnili všichni spisovatelé. Moderovala ho Markéta Pilátová, která si na své kolegy připravila zálučné otázky. Každý z autorů si přivezl jeden až tři drobné předměty nějak související s jeho psaním – beseda byla

Celý festival by nemohl fungovat bez nadstandardní podpory a vstřícnosti vedení obcí Velké Losiny, Bludov, Sobotín a speciální poděkování patří Resortu Sobotín, který nás sponzorsky podpořil.

Foto: archiv MěK T. G. Masaryka Šumperk

Informační sdělení

Slovenská asociácia knižnic (SAK) a SKIP ve spolupráci s Národní knihovnou ČR vás zvou na česko-slovenskou konferenci

Knihovny ve světě dezinformací,

která se uskuteční dne **24. října 2024** v Klementinu (zasedací sál č. 136, 10.00–15.00 hod.)

PROGRAM:

- 1. Knižnice vo svete dezinformácií – celoslovenská kampaň**
Ondrej Látka, Beáta Bellerová, SAK
- 2. Medzi dobrou vôľou a možnosťami. Slovenské knižnice vo vetre dezinformácií**
Pavol Lacko, *demagog.sk*
- 3. Overovanie faktov v knihovníckej praxi a implementácia Európskej legislatívy proti šíreniu dezinformácie na Slovensku. Čítam – rozumiem – myslím – som (príklady dobrej praxe)**
Katarína Matúšková, Katarína Šušoliaková, SAK
- 4. Metodiky Jednoho sveta na školách pro mediální vzdělávání**
Alena Chodounská, JSNS
- 5. Od vyvracení dezinformací k mediálnímu vzdělávání. Podpora mediální gramotnosti jako společné téma knihoven v ČR**
Ondřej Hudeček, MěK Praha
- 6. Podpořené projekty v oblasti mediálního vzdělávání**
Tereza Lišková, Nadace OSF
- 7. Fake news jako novodobé luštěnky pro seniory – zkušenosti z ověřovacích dílen v knihovnách**
Kateřina Lukaničová, Transitionsmedia
- 8. Diskuse**

Přihlásit se můžete na email roman.giebisch@nkp.cz nebo tel. +420/221 663 333.

Mgr. Roman Giebisch, Ph.D., Národní knihovna ČR, Klementinum 190, 110 00 Praha 1

„V knihovně to bylo lepší než v mekáči!“

PAVLÍNA LENGHARTOVÁ | pavli2000@seznam.cz

Anděla Krumpolcová pracovala v dětském oddělení Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. V roce 2022 byla nominována do soutěže pro mladé knihovníky MARK za využití moderních technologií při práci s dětmi v dětských klubech Knihožrouti a Robožrouti a získala třetí místo. Od září loňského roku ale vyučuje na Střední odborné škole Luhačovice.

Foto: archiv Anděly Krumpolcové

Jak vzpomínáte na své působení v Krajské knihovně Františka Bartoše?

Ještě to není dlouho, co jsem odešla, tak moc nevzpomínám. Ale kdybych to měla shrnout, bylo to devět let, kdy jsem si opravdu vyzkoušela knihovnickou profesi od začátku do konce. Já jsem tam vlastně začínala na informačním pultu, na takovém prvním kontaktním místě, kam člověk přijde, když poprvé přijde do knihovny. Potom jsem se dostala na pobočku na Jižních Svazích, díky tomu jsem mohla dělat taky revize v nejrůznějších obecních knihovnách a vidět, jak tam práce probíhá a jak se snaží i v menších a malých obcích krásně vést knihovny. Díky práci na pobočce jsem začala dělat i první lekce pro děti a potom jsem se dostala do dětského oddělení v ústřední knihovně. A tam jsem se hodně rozvinula jako lektor. Měla jsem hodně příležitostí pracovat jako lektor na nejrůznějších lekcích pro děti od mateřské školy až po druhý stupeň na základních školách. Díky tomu jsem mohla vést dětské kluby, což byl dětský čtenářský klub Knihožrouti, a potom díky robotickým hračkám jsme měli taky klub Robožrouti. Poslední rok byl plný prací s novými technologiemi, takže myslím, že jsem si vyzkoušela opravdu všechno.

Momentka ze vzdělávací lekce pro druhý stupeň základních škol o K. J. Erbenovi, kterou připravila A. Krumpolcová a která proběhla v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně

Proč jste se rozhodla opustit knihovnu a vyučovat?

Dostala jsem nabídku, která byla opravdu lákavá. Zjistila jsem, že po těch devíti letech člověk potřebuje nějakou změnu. Velký podíl na tom měl úžasný rozhovor s ředitelkou školy, která mi školu vylíčila a vůbec si nevymýšlela v tom, že je to perfektní příležitost. Škola má úžasnou atmo-

Návštěva Národního archivu na Maltě (červenec 2024), kde se A. Krumpolcová setkala s prezidentkou Malty Myriam Spiteri Debonu

zas úžasný v tom, jak umí přemýšlet nad věcmi, jaké umí klást otázky a posouvat témata dál, takže s nimi to je úžasná práce.

V soutěži MARK jste získala třetí místo za využití moderních technologií při práci s dětmi. Považujete to za svůj největší úspěch?

sféru! Děti tam mají možnost se rozvíjet – a nejenom premiantí, ale škola opravdu dává dětem příležitosti. Můžou vycestovat na stáže do zahraničí, ale je tam i spousta projektů, na kterých se můžou podílet. Můžu vám říct, že práce ve třídě, kde jsou děti, které milují knížky a knihovnictví, to je takový malý sen. Úžasně se tam pracuje! Byla to také výzva k osobnímu růstu; budu si muset spoustu věcí doplňovat, spoustu věcí zkusím, pokouším se hledat ty správné cesty. Ovlivnily to bezesporu i debaty, které se vedly v mladém SKIPu o tom, zda knihovny a celá naše profese umí pracovat a udržet si mladé lidi. Tam to bylo spíš zaměřené na vysokoškoláky, já to zkusím u středoškoláků. Ráda bych je nadchla pro náš obor a ukázala jim, že jsou knihovny dál, že mohou pracovat s novými technologiemi, dělat nejrůznější akce pro skupiny zájemců, podílet se na rozvoji celého našeho oboru. Kdyby se čtenáři chtěli podívat, jaká tahle střední škola v Luhačovicích je, tak mohou navštívit některý z našich otevřených dnů.

Co vás na práci s dětmi naplňuje nejvíce?

Odezva, která od nich přichází, protože děti bývají bezprostřední. Čím jsou mladší, tím umí být bezprostřednější. Když máte děti z mateřské školy a nadchnete je, tak za vámi běží i v autobuse, aby vám řekly, že teta Popleta byla dobrá, že se jim to líbilo. Čím jsou děti starší, tím se méně projevují, ale když vám odchází zarytí pubertáci z knihovny a ve dveřích poznamenají, že to tam bylo lepší než v mekáči, tak to považuji za velký úspěch. Teď už nepracuji tak úplně s dětmi, jsou to teenageři, někteří jsou mladí dospělí před nástupem na vysokou školu. Ti jsou

Já jsem upřímně ani nevěděla, že jsem tenkrát skončila třetí, to jsem se dozvěděla až později. Ale atmosféra a předávání ceny, celý ten ceremoniál byl nádherný! Já to sice beru jako ocenění své práce, ale člověk, který dělá ve službách, vidí uznání někde jinde. Třeba když se lidé vrací a pochválí vás. To asi považuju za větší úspěch než získání ocenění...

Jaké máte plány do budoucna? A plánujete například nějaké projekty pro žáky?

Naše škola každoročně vysílá žáky v rámci programu Erasmus na odborné zahraniční stáže. Podařilo se nám navázat spolupráci s informačními institucemi na Maltě, kde jsem absolvovala job shadowing v National Archives of Malta a National Bibliographic Office, a tuto příležitost bychom rádi v následujícím roce zprostředkovali i našim žákům. Ráda bych také navázala na započatou spolupráci z loňského školního roku, kdy jsme za podpory Nadace OSF společně s Pavlem Bednaříkem, lektorem z Wikimedia ČR, uspořádali sérii workshopů Píšeme Wikipedii, kde se žáci třetího ročníku zaměřili na témata a osobnosti spojené s mediální gramotností, rozvíjeli práci se zdroji a posílili své dovednosti při tvorbě encyklopedického textu. Každodenní výzvou je pro mě také zapojování nových technologií a umělé inteligence do výuky.

Pro mě osobně bude největší výzvou, abych si podala přihlášku na magisterské studium k doplnění vzdělání. Neberu to jako povinnost, hlavně totiž zjišťuju, že potřebuju přívál nových informací, protože za deset let, co jsem vyšla ze školy, se všechno změnilo. ■

Malá technika vzdělává novou generaci programátorů

LUCIE LACINOVÁ | lucie.lacinova@mtuni.cz

Když se kolem sebe rohlédneme, vidíme, že nám život v mnoha situacích usnadňují roboti. Máme robotické vysavače, sekačky, používáme automaty na kávu nebo na jízdenky a ve zkušebním provozu fungují také už i robotické servírky nebo roboti-chirurgové. Výhledy ukazují, že mnoho dnešních dětí bude v dospělosti hledat zaměstnání v robotizovaných a automatizovaných oborech.

Děti jsou velmi vnímavé a otázky typu „Kdo sedí uvnitř toho automatu?“ nebo „Jak se dostane fotka z mobilu až k babičce?“ na sebe nedají dlouho čekat. Z toho důvodu se v lekcích Malé digitální univerzity věnujeme především rozvoji předpokladů potřebných pro budoucí výkon profese programátora a dalších povolání z oblasti IT. Děti se postupně seznamují s dovednostmi, jako je orientace na pochozí síti, krokování a základní programování různých druhů robotů. Úkoly nutí děti zapojovat logické myšlení a zároveň jsou motivačně propojeny s pohádkovými a každodenními situacemi. V závěrečné lekci pak děti naprogramují roboty tak, aby jim pomohli s přípravou narozeninové oslavy. Jako doplněk k programům jsme vydali také knihu *Roboti mezi námi* s množstvím fotek a ilustrací a úkolů, která přibližuje současnou i budoucí roli robotických pomocníků v našich životech. Druhým rozšířením je pak pracovní sešit *Techmalovánky – Malý programátor plný úloh na rozvoj logického a informatického myšlení*.

Digitální svět ovšem nejsou jen roboti. V největší míře přicházíme do styku s méně viditelným fenoménem, kterým je internet. I děti tráví na internetu mnoho času prostřednictvím různých zařízení, jako je chytrá televize, smartphone nebo tablet. Protože je internet dobrý sluha, ale zlý pán, rozhodli jsme se vydat i cestou prevence rizikového chování a digitálního wellbeingu. Během lekce *Co je to internet?* pomáháme dětem objevovat výhody i nástrahy,

které používání internetu přináší. Děti si například vyzkouší roli dat, která putují po síti mezi jednotlivými zařízeními. V lekci se věnujeme také tématům fake news, ověřování informací a sdílení osobních údajů, na která je potřeba si dávat velký pozor. Neopomíjíme ale ani benefity

Úvod k lekci o digitálních technologiích pro děti předškolního a mladšího věku

internetu, takže na závěr děti odcházejí s vědomím, že internet nám může dobře posloužit, když ho budeme používat rozumně a s mírou.

Své dosavadní zkušenosti jsme využili v rámci projektu Erasmus+ „Sharing and promoting best practices and new ideas: It thinking for pre-schoolers“ (reg. číslo: 2022-1-CZ01-KA210-SCH-000081655), kde jsme se spolu s partnerskou estonskou školkou Karuke a českými MŠ Praha Na Chodovci a MŠ Světiče zaměřili na rozvoj logického, informatického a matematického myšlení. Výstupem z našich vzá-

Momentka z lekce „Co je to internet?“

jemných návštěv byla příručka *Soubor úloh k základům programování pro robotického šneka* (viz obr. s. 332), kterou si můžete zdarma stáhnout na našem webu mtuni.cz pod tlačítkem Materiály ke stažení. Příručka obsahuje úkoly pro děti ve věku 4–6 let s pracovními listy připravenými k tisku a také kreativní aktivity, jako je pečení perníkového šnečka nebo sada k přípravě loutkového divadla. Ke všem úlohám jsou vypracovaná řešení a přes QR kódy se dostanete

POUŽITÁ LITERATURA:

- VÍTOVÁ, Barbora. *Roboti mezi námi*. 1. vyd. Říčany: Educative toys, s. r. o., 2020. 43 s. ISBN 978-80-907-242-11
- VÍTOVÁ, Barbora. *Techmalovánky: pracovní sešit pro předškolní děti*. 1. vyd. Říčany: Educative Toys, s. r. o., 2020. ISBN 978-80-907242-2-8

i k videonávodům. V příručce dochází k propojení matematické a čtenářské gramotnosti, rozvíjí se logické a informatické myšlení a ve značné míře dochází také k posilování mezipředmětových vztahů. Věříme, že příručka bude k užtku všem, kteří chtějí s dětmi objevovat digitální svět.

Pokud si nevíte rady s tím, jak ve vaší knihovně s rozvojem digitálních kompetencí u předškoláků a mladších školáků začít, nebojte se s námi spojit. Rádi přijedeme uspořádat školení pro

váš personál a pomůžeme vám i s vybavením knihovny potřebnými didaktickými pomůckami a roboty. Kompletním školením Malé digitální univerzity si už prošla knihovna v Písku a České Třebové a semináře na rozvoj informatického myšlení s ukázkou lekce *Co je to internet?* jste měli možnost zažít již na knihovnických setkáních v pražském Klementinu nebo v MěK Čelákovice.

Foto a obr.: archiv Malé technické univerzity

Do další stovky v novém

LENKA ŠIMURDOVÁ | reditelka@knihovna-vratimov.cz

Městská knihovna Vratimov v Moravskoslezském kraji je příspěvkovou organizací města Vratimov a nachází se v jeho centru. Své služby poskytuje bezmála 6000 obyvatelům. Má jednu pobočku v místě se 1700 obyvateli a dlužno říká, že také působí v rekonstruovaných prostorách. Nových prostor se městská knihovna dočkala v roce, kdy si připomíná stoleté výročí svého založení.

Městská knihovna Vratimov (MěK Vratimov) působila dlouhých 50 let ve společenském domě, kde měla k dispozici jednu místnost, která sloužila jako studovna i přednášková místnost, sklad knih (používaný zároveň jako spisovna a sklad pomůcek) a stísněné prostory pro zaměstnance – to vše bez klimatizace. To s sebou pochopitelně přinášelo jistá úskalí v možnostech práce se čtenáři zejména mladších věkových kategorií (a nejen s nimi). Postupem času a vývojem nároků ve veřejném knihovnictví se stav jevil jako velmi neuspokojivý. Někdejší ředitelka Hana Pščolková usilovala o zlepšení prostor a neúnavným tlakem na vedení města se podařilo najít místo, kde by knihovna mohla nově působit. Vybrán byl suterén nákupního centra, kde dříve sídlily různé služby a také zde byl sklad nepotřebného majetku města. Nutno poznamenat, že město není vlastníkem celého objektu, a tak byly šance na získání dotačního titulu víceméně passé. Dotaci se podařilo získat až na vybavení interiéru knihovny.

Úvod

Rekonstrukce prostor, resp. stavební práce, probíhaly 13 měsíců (od prosince 2022 do konce roku 2023), na ně takřka plynule navázal projekt

vybavení knihovny. Právě na ten se podařilo získat spolufinancování z dotace IROP – Kultura – Knihovny SC 5.1 (CLLD). Dotace činila 2 476 006,85 korun. Žadatelem o dotaci byla knihovna.

Stavební práce byly kryty rozpočtem města a vyšly na 27,1 milionu korun. Stavbu provedla firma Ostravské stavby, s. r. o., dodavatelem nábytku pak byla společnost KASCH – interiér, s. r. o. Spolupráce knihovny s oběma firmami probíhala velmi dobře.

Cesta k nové knihovně

Lapidárně řečeno – byla dlouhá a trnitá. MěK Vratimov, jak je uvedeno výše, působila dlouho v prvním patře společenského domu ve stísněných podmínkách. Celým procesem přestavby jsme jako knihovna prošli samostatně. Rozpočet pro rok 2023 již počítal kromě běžných provozních výdajů na knihovnickou činnost také s náklady na stavební práce související s rekonstrukcí suterénních prostor. Po celou dobu stavby jsme se jako knihovna účastnili kontrolních dnů, a mohli tak svými připomínkami ovlivnit výsledek. Přístup vedení města a jeho odpovědných pracovníků byl velice kladný.

Jako úskalí jsme zpočátku vnímali především suterénní prostory, které se nám nezdály zrovna jako ideální řešení, ale podařilo se. Projekt připravil Arpik Ostrava, s. r. o., interiér navrhli manželé-architekti Petr a Petra Švančarovi. Nicméně byli jsme velice citliví především na případný výskyt plísní, míru vlhkosti a podobně, a proto jsme byli i na prohlídce těchto prostor. Naštěstí jsme ale nic takového nezaznamenali, což nás uklidnilo. Velkým otazníkem byla naopak světlost

Regály na časopisy a zóna vybízející k posezení

v budoucích prostorách knihovny. Dělali jsme si starosti, v jaké míře se podaří do suterénu dostat přirozené světlo... Tuto otázku však uspokojivě vyřešily tzv. anglické dvorky, takže máme přírodního světla poměrně hodně.

V přípravné fázi jsme bedlivě sledovali probíhající rekonstrukce v našem okolí a „vyzobávali“ drobné podněty, jak náš prostor udělat co nejlepším. Průběh stavby se od plánovaného ukončení odchýlil v okamžiku, kdy špatně vysychaly podlahy, a nebylo tak možné položit flotexové koberce. Naštěstí jsme se neocitli v časové tísni, takže se vysoušelo a vysoušelo. V prosinci 2023 byla stavba dokončena. Začalo naopak období čekání na přiznání dotace a administrativní kolečko s tímto spojené.

Těsně před vypsáním veřejné zakázky na dodavatele interiéru jsme nechali projekt interiéru přepracovat (květen 2023), aby lépe reflektoval nastalou proměnu ve veřejných knihovnách.

Průhled prostorami knihovny až k výpůjčnímu protokolu

Provozní potřeby

Provozní představy i nároky na vybavení jsme měli víceméně jasné. Vycházeli jsme z jednoduché zásady – snahy docílit funkční knihovny jak pro uživatele, tak i pro zaměstnance. Myslíme si, že se nám vše podařilo realizovat ke spokojenosti obou stran. Získali jsme studovnu oddělenou od přednáškové místnosti s kapacitou míst

k sezení až pro 50 osob s možností využití audio-techniky a také interaktivní tabule. Velmi si ceníme vytvoření koutku pro naše nejmenší, kde mohou díky regálům na kolečkách vznikat větší prostory podle potřeby dané akce. Mezi knihami tak bude možné uskutečnit různé programy v rámci projektu *Bookstart* a další. Máme sice malou (ale přesto máme) také teen zónu s playstationem a brýlemi pro virtuální realitu, které jsme mohli zakoupit díky dotaci z VISK 3.

Přístup do knihovny je bezbariérový, čtenáři mohou využívat výtah, zabudována je také tzv. indukční smyčka pro osoby se sluchovým postižením. V rámci stavby byl dodán bibliobox, tedy další přidaná hodnota pro knihovnu. Velkým pomocníkem jsou také časopisecké regály a sklad knih s posuvnými regály. Benefitů tedy teď knihovna získala celou řadu. V současné chvíli tedy disponuje půjčovnou o rozloze 185 m², přednášková místnost má 75 m². Celková užitná plocha knihovny je 515 m².

Hurá do nového!

Zhruba od března 2024 jsme začali aktivně pracovat na nastavení sítě, napojení internetu, změně poskytovatele telefonu, svozu odpadu a řešily se rovněž další nutné provozní záležitosti. Měli jsme radost, když se začal navážet nábytek a prostory doznávaly finální podoby. Najednou jako by k nám výkresy promlouvaly jinou řečí, protože výkres je přece jen výkres! Do nových prostor pronikly barvy, vůně dřeva... Ti, kdo si podobným procesem prošli, nám jistě rozumějí.

Knihy jsme naváželi, jak nám to podmínky umožňovaly, protože termín otevření jsme si pevně stanovili. Nejprve jsme zaplnili sklad pomůcek, spisovnu a sklad knih. A to nejlepší, studovnu, jsme si nechali na konec. Zaměstnanci získali rovněž nové, větší a snad i lepší zázemí se samostatným WC (ano, i to je důležité) a kuchyňkou. Zvlášť máme sklad pomůcek a spisovnu. Rekonstrukce neměla na dosavadní pracovní návyky zvláštní dopad. Je ale potřeba pamatovat na jisté odlišnosti, např. v souvislosti s elektronickým zabezpečovacím systémem. Zde musím za pracovní nasazení z celého srdce poděkovat nejen svým kolegyním, ale také dobrovolníkům. Bylo to pro všechny opravdu náročnou období.

Gratulace ředitelce knihovny k otevření nových prostor

Slavnostní otevření a reakce čtenářů

Ke slavnostnímu otevření a stříhání pásky k novým prostorům knihovny v suterénu nákupního střediska ve Vratimově došlo dne 10. 5. 2024. Přestřižení pásky se ujali starosta města Vratimov Martin Čech, architekt Petr Švančar, Michal Plaček, stavbyvedoucí firmy Ostravské stavby, s. r. o., zástupce firmy KASCH – interiér, s. r. o. Zbyněk Klapuch a samozřejmě i ředitelka MěK Vratimov Lenka Šimurdová.

Uživatelské reakce za krátkou dobu provozu jsou zatím více než příznivé. Chválí výše zmíněnou vzdušnost prostoru, přehlednost, možnost sednout si s dokumenty a v pohodlí si je prohlédnout, prolistovat. Mladí chválí taktéž existenci zázemí jen a jen pro ně! A nejmenší jsou nadšeni z krásného barevného prostoru, který pro ně vznikl.

A tak nám nezbývá nic jiného než být také spokojení. Již jsme si vyzkoušeli, jak je skvělé moci souběžně s půjčovnou dobou organizovat i lekce pro děti. Z hlediska počtu hodin pro veřejnost zatím zůstáváme na stejných hodnotách, jako tomu bylo původně před rekonstrukcí. Zvažujeme však rozšíření provozu. O tom je ale potřeba ještě jednat se zřizovatelem.

Douška na závěr – po měsíci provozu v novém jsme zaregistrovali 31 nových čtenářů! ■

Foto: archiv MěK Vratimov

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v *Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR*.

V Číně proběhla studie dopadu nástrojů umělé inteligence na kritické myšlení studentů a jejich postojů k těmto nástrojům.

Průzkum 851 univerzitních studentů byl zaměřen na prozkoumání jejich vzorců používání, motivací, vnímaných přínosů a povědomí o rizicích a důležitosti kritického myšlení. Studie se také zabývala otázkou, jak mohou tyto nástroje pomoci studentům rozvíjet dovednosti kritického myšlení. Výzkum ukázal povědomí studentů o rizicích a omezeních a zdůraznil potřebu nových kompetencí při procházení nástrojů obsahu generovaného umělou inteligencí (AI). I přes obavy mají vysokoškoláci pozitivní postoje k nástrojům generovaným AI a uznávají jejich potenciační výhody. Studenti vyjádřili touhu po vzdělání a školení v oblasti AI a kritického myšlení. Knihovny mohou poskytnout základní informační gramotnost, která umožňuje studentům ohodnotit efektivní nástroje obsahu generovaného AI. Knihovny mohou využít ChatGTP pro technické a čtenářské služby, i když s tím, že nemůže nahradit živé knihovníky kvůli svým přirozeným omezením, jako jsou nepřesné odpovědi a omezené porozumění. Výzkum zdůrazňuje, že ChatGTP by měl být považován za doplňkový nástroj odborných znalostí knihovníků. Výzkum odhalil složitost integrace AI a její dopady na intelektuální růst studentů. V této integraci musí hrát knihovny a knihovníci důležitou roli.

(*IFLA Journal – Volume 50, Number 2, June, 2024, s. 228–241*)

Únikové místnosti jsou i v Německu velkým herním trendem, kdy mají účastníci společně řešit zadané úkoly a dostat se z uzavřeného prostoru ven.

Únikové krabice sledují stejný cíl ve srozumitelnějším formátu. Únikový box obsahuje interaktivní hádanky, které je třeba jednu po druhé vyřešit. Komunitní knihovna v německém Tostedtu spojila své síly a vytvořila své vlastní únikové boxy. Zaměstnanci knihovny ve spolupráci s dobrovolníky se scházejí a tvoří vývojářskou skupinu pro tyto hry. V knihovně vzniká originální fundus pro tyto hry, jen málo součástí se dá nakoupit. Pracovní skupina si naplánovala pravidelné schůzky každý týden a pracuje s kreativními nápady. Vybraná témata jsou Pohádky, Dolní Sasko a Pří-

roda. Krabice byly vytvořeny po devíti měsících a jsou připraveny k zapůjčení. Hlavní téma každé krabice je řešeno deseti až dvanácti otázkami, hrací doba je 60–90 minut a odměnou pro hráče je otázka, jaké další hádanky by byly vhodné pro konkrétní únikovou krabici. Hádanky by měly být hravé, nápadité, fascinující a stimulující. Součástí her se často vyrábějí nebo šijí a bez návštěvy železářství a obchodů pro kutily to nejde. K zabezpečení krabice se využívá velký výběr zámků: číselné, písmenkové, barevné i zámků s klíči. Doplňkovými a motivačními překvapeními pro nezletilé hráče jsou různé barevná tlačítka knihovny v Tostedtu.

(*BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 76, Nr. 2–3, 2024, s. 72–73*)

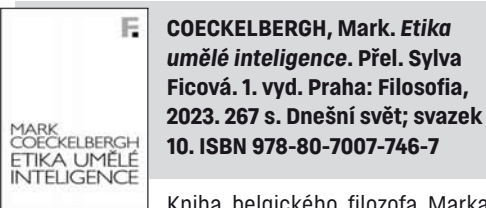
Podduklianská knihovna ve Svidníku je regionální knihovnou pro dva okresy (Svidník, Stropkov).

Jako jediná knihovna na Slovensku provozuje bibliobus – tím zabezpečuje knihovnické a informační služby už třicet let. V roce 1993 byl ve Svidníku zaveden systém dvou bibliobusů. V roce 1990 schválila holandská vláda Program spolupráce s východní Evropou. V rámci tohoto programu se roku 1992 uskutečnil v Bratislavě workshop pro pracovníky z oblasti knižní kultury a knihoven. Výsledkem setkání bylo přijetí konkrétního návrhu pro vzájemnou spolupráci: naplánování projektu mobilních knihoven, kde bylo zapojeno více států včetně Slovenska. Region Svidník jako modelový region splňoval pro tuto formu služeb podmínky (mnoho obcí s malým počtem obyvatel). Také byl zohledněn i nepříznivý stav obecních knihoven v regionu. Projekt se zakládal na principech a filozofii veřejné knihovny: přístup k dokumentům a informacím všem obyvatelům bez výjimky a účast na sociálním a kulturním životě. Bibliobusy měly být alternativou stagnující obecní knihovny v okrese Svidník. V roce 2008 knihovna jeden autobus z technických důvodů vyřadila, dnes zabezpečuje služby s jedním bibliobusem v obou okresech pro 55 obcí. Po 30 letech se podařilo díky zřizovateli knihovny ve Svidníku zakoupit nový autobus a nahradit již dosluhující, a tak budou i nadále obecní knihovny v tomto regionu obsluhovány svým bibliobusem.

(*Knižnica – ročník 23, číslo 2, 2024, s. 64–67*)

Zajímavé knižní novinky

Zajímavé tuzemské i zahraniční knižní novinky, které jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR, v databázi knihovnické literatury KKL (<https://aleph.nkp.cz/cze/klk>).

F. COECKELBERGH, Mark. *Etika umělé inteligence*. Přel. Sylva Ficová. 1. vyd. Praha: Filosofia, 2023. 267 s. Dnešní svět; svazek 10. ISBN 978-80-7007-746-7

Kniha belgického filozofa Marka Coeckelbergha, zabývajícího se filozofií techniky, filozofickými a etickými otázkami na téma robotiky a umělé inteligence, popisuje etické problémy spojené s umělou inteligencí. Umělá inteligence má mnoho využití v různých oblastech a oslavila i řadu úspěchů, avšak její rychlý vývoj vyvolává obavy i strach – o soukromí či o ztrátu zaměstnání. Kniha nabízí pohled na katastrofické scénáře, ale i na již existující problémy. Všudypřítomnou umělou inteligenci využívá pro svůj vyhledávač společnost Google, Facebook ji užívá pro cílenou reklamu a označování fotografií, jiné společnosti pro své digitální asistenty. Je ale přítomna i u dronů, autonomních zbraní či aut a dokonce je schopná identifikace obličejů či čtení emocí. Tyto skutečnosti vyvolávají spousty etických otázek, jako je nejasná odpovědnost nebo předpojatost umělé inteligence. Obavy z technologické budoucnosti plynou především ze superinteligence a její hrozby. Autor se nezabývá pouze otázkami, ale navrhuje i možná řešení a vhodné strategie.

BRINEY, Kristin a YOOSE, Becky. *Managing data for patron privacy: comprehensive strategies for libraries*. Chicago: ALA Editions, 2022. x, 163 s. ISBN 978-0-8389-3828-7

Ochrana osobních údajů je důležitou součástí knihoven a i ty se vypořádávají s únikiem dat. Osobní údaje jsou data různé formy, která v tom-

to kontextu zaujímají podobu osobních údajů o čtenářích a jejich interakcích s knihovnou. Stejně jako všechna data, mají i data o čtenářích svoji hodnotu a je potřeba je chránit. Ochrana je důležitá zejména kvůli zachování bezpečnosti čtenářů a jejich důvěry a současně kvůli vysokým finančním nákladům spojeným s narušením bezpečnosti dat. Kniha se pomocí několika témat snaží čtenáře poučit o povaze dat a na dvou případových studiích ukázat konkrétní kroky vedoucí k jejich bezpečné a etické správě. Studie zahrnují jak akademické, tak veřejné knihovny. Mezi témata patří například americké zákony a předpisy, podle kterých se správa dat čtenářů řídí, životní cyklus dat a jejich inventura, postupy na ochranu čtenářů a knihoven před běžnými hrozbami, možné překážky při zavádění opatření na ochranu osobních údajů nebo ustanovení o ochraně osobních údajů a bezpečnosti, která je třeba hledat ve smlouvách s dodavateli.

ČERNÝ, Michal. *Informační gramotnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2023. 317 s. ISBN 978-80-271-5195-0

Konceptualizovaný a analyzovaný výklad tématu informační gramotnosti jako samostatné oblasti zkoumání. V českém prostředí je totiž informační gramotnost stále vnímána jako součást informační vědy. Cílem bylo vytvořit náročnější a teoretičtější moderní reflexi informační gramotnosti, a zaplnit tak mezeru v lidském poznání. Mezi zásadní obsah sdělení patří především rozvinutí teorie konceptuálního designu. Kniha se opírá a kriticky analyzuje myšlenky Luciana Floridiho. Podle Černého je nutné si uvědomit, že aktivity v infosféře ovlivňují každého a je nutné mít na

paměti udržitelnost a fenomén informační ekologie, klást důraz na tvořivost a aktivní produkci nových nástrojů a opustit entitní model uvažování o světě.

Na začátku je představena aktuální situace v českém prostředí, další část tvoří analýza filozoficko-sociálních východisek a utvoření nové myšlenkové základny pro informační gramotnost. Dále se kniha zabývá etickou rozvahou nad informační gramotností a historizujícím přehledem vývoje konceptu informační gramotnosti. V neposlední řadě se autor opírá o dvě analýzy studií. První popisuje fenomén informační gramotnosti na středních školách a jeho vnímání žáky středních škol. Druhá pak sleduje studie definující informační gramotnost a následnou analýzu návrhů definic informační gramotnosti od studentů univerzit oboru informačních studií a knihovnictví. Nakonec je v knize vedena diskuse nad vymezením nových východisek reflexe informační gramotnosti.

JANOTOVÁ, Zuzana et al. *Inspirace pro rozvoj čtenářských dovedností PIRLS: IEA PIRLS 2021*. 1. vyd. Praha: Česká školní inspekce, 2023. 180 s. ISBN 978-80-88492-55-9
Dostupné také z:

https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2024_p%05%99%03%adloh/Dokumenty/PIRLS-e-verze-finalni.pdf.

Nová publikace od České školní inspekce (ČŠI) přichází s praktickými návrhy na podporu čtenářské gramotnosti; volně navazuje na předchozí uvolněné úlohy z šetření PIRLS 2011 a PIRLS 2016 a především na Národní zprávu PIRLS 2021, která obsahuje vybraná doporučení na podporu rozvoje čtenářských dovedností u žáků. Publikace se snaží na základě těchto doporučení představit konkrétní návrhy využitelné v praxi. Obsahuje uvolněné testové úlohy vycházející ze šetření PIRLS 2021 obohacené o jejich rozbor, řešení a didaktická doporučení. Nově měli žáci možnost vyplňovat testy PIRLS 2021 elektronicky, tudíž i publikace obsahuje ukázky testových úloh v digitalizované podobě.

ČŠI se dlouhodobě snaží podporovat a inspirovat učitele k rozvoji dovedností žáků v České republice. Zvyšování čtenářských dovedností a motivace žáků ke čtení je důležitý aspekt celo-

životního vzdělávání. Publikace se zaměřuje především na podporu čtenářství a také na čtenářskou gramotnost a její významný rozvoj u žáků základních i mateřských škol. Mohou z ní těžit nejen učitelé, ředitelé a knihovníci, ale i jiní odborníci, kteří se pohybují v oblasti vzdělávání. Publikace se konkrétně soustřeďuje na rozvoj předčtenářských dovedností a podporu motivace ke čtení, výuku čtenářských postupů s využitím nebeletristických textů v různých předmětech, vytváření čtenářské kultury ve školách a na nabídce vzdělávacích aktivit a možnosti spolupráce s knihovnami.

***HOLEC, Roman. *Kniha o čtení, čtení o knihách (kto, čo, kde a prečo čítal v „dlhom“ 19. storočí na Slovensku)*. 1. vyd. Bratislava: Marenčin PT, 2022. 364 s., 24 nečísl. s. obr. příl. ISBN 978-80-569-0849-5**

Kniha populárně-naučnou formou reflektuje fenomén čtení v dlouhém 19. století. Analyzuje čtenáře, preferovanou a zakázanou literaturu, způsoby, místa a funkce čtení a také důvody, které vedly lidi k tomu, aby sáhli po knihách. Ve století nacionalismu měla kniha důležité národně politické poslání, a proto vůbec nezáleželo na tom, co čtou děti, mládež, ženy a obyčejní lidé. Beletrie a její autoři sloužili předem stanoveným ideologicko-politickým cílům a často vstupovali do politických bojů. Proto byla dobrodružná, detektivní a romantická literatura i další lehčí žánry zakazovány a marginalizovány, stejně jako „proti-lidové“ či morálku ohrožující a různé tzv. dekadentní zahraniční publikace. České knihy svými překlady a bohatou vydavatelskou činností tvořily cestu k více i méně kvalitní světové literatuře, zatímco díla ruských autorů měla povzbuzovat a posilovat slovenské čtenáře v jejich slovanském vědomí. S vydáváním, psaním a čtením knih úzce souvisely obrazové přílohy, které zpřístupňovaly text, rozvíjely fantazii a dokázaly literaturu „prodat“. Kniha otevírá všechny tyto otázky v celé jejich složitosti a rozporuplnosti a snaží se na ně najít odpovědi.

Připravily **BARBORA PROCHÁZKOVÁ**
| barbora.prochazkova@nkp.cz
***VLADANA PILLEROVÁ**
| Vladana.Pillerova@nkp.cz

Před 120 lety, **2. 10. 1904**, se narodil britský spisovatel **Graham Greene** († 1991), který psal romány, povídky, eseje, divadelní hry, filmové scénáře i literární a filmové kritiky a pracoval jako novinář, byl i zaměstnancem ministerstva zahraničí a agentem britské tajné služby. Vedle mnoha esejů, článků, kritik a divadelních her je autorem 26 románů a asi 15 povídkových souborů. Do češtiny byla přeložena většina jeho románů, z nichž uvádím alespoň tyto: *Jsem Angličan*, *Brightonský špalek*, *Moc a sláva*, *Tajný kurýr*, *Ministerstvo strachu*, *Jádro věci*, *Konec dobrodružství*, *Tichý Američan*, *Náš člověk v Havaně*, *Vyhaslý případ*, *Cesty s tetičkou*, *Honorární konzul*, *Lidský faktor*, *Doktor Fišer ze Ženevy aneb Večirek s třaskavinou*, *Monsignor Quijote* a další.

Před 110 lety, **6. 10. 1914**, se narodil **Thor Heyerdahl** († 2002), norský mořeplavec a dobrodruh, který zároveň patřil mezi nejznámější představitele experimentální archeologie a antropologie. Byl činný nejen jako vědec, ale i jako publicista. Vedle prací ryze vědeckých sepsal dvě beletristické knihy: *Ve znamení Kon-Tiki*, pojednávající o plavbě na voru z Jižní Ameriky do Polynésie, a *Akuaku* o cenných archeologických vykopávkách a tajemných dobrodružstvích na Velikonočním ostrově.

Před 160 lety, **7. 10. 1864**, se narodil **Josef Štefan Kubín** († 1965), středoškolský učitel, folklorista, sběratel lidových vyprávění a pohádek, etnograf, dialektolog, literární publicista, překladatel a spisovatel.

Před 130 lety, **8. 10. 1894**, se narodil maďarský prozaik, básník, dramatik a esejista **Tibor Déry** († 1977), autor románů a próz *Milý papá*, *Odpověď: Dětství*, *Odpověď: Mužný věk*, *Satyrova kůže*, *Únos*, *Pomyslná reportáž o americkém pop-festivalu* či *Láska*; jeho největším dílem je rozsáhlá románová epopej o intelektuálním mladíkovi z meziválečné Budapešti *Nedokončená věta*.

Před 160 lety, **14. 10. 1864**, se narodil polský spisovatel **Stefan Żeromski** († 1925), autor románů *Popelý* (zfilmoval Andrzej Wajda), *Historie hříchu*, *Předjaří*, *Vítr od moře*, *Paprsek*, *Lidé bez domova*, *Kouzlo života* aj.

Před 210 lety, **15. 10. 1814**, se narodil **Michail Jurjevič Lermontov** († 1841), ruský romantický básník, prozaik a dramatik, autor poémy *Démon*, románu v novelách *Hrdina naší doby* či dramatu *Maškaráda*.

Před 180 lety, **15. 10. 1844**, se narodil německý filozof a spisovatel **Friedrich Nietzsche** († 1900), jehož díla mají vysokou estetickou hodnotu a literární úroveň. Dodnes je jeho dílo předmětem polemik a diskusí. Pokládá se za jednoho z nejvlivnějších filozofů druhé poloviny 19. století a je autorem rozsáhlého díla: *Dionýské dit-hyramby* a jiné básně, *Zrození tragédie z ducha hudby*, *Nečasové úvahy*, *Lidské, příliš lidské*, *Ranní červánky*, *Radostná věda*, *Tak pravil Zarathustra*, *Mimo dobro a zlo*, *Genealogie morálky*, *Případ Wagner*, *Nietzsche kontra Wagner*, *Soumrak model*, *Ecce homo*, *My filologové*, *Antikrist* aj.

Před 170 lety, **16. 10. 1854**, se narodil **Oscar Wilde** († 1900), britský dramatik, básník, prozaik a esejista irského původu, autor románu *Obraz Doriana Graye* či divadelních her *Salome*, *Vějíř lady Windermereové*, *Bezvýznamná žena*, *Ideální manžel* a *Jak je důležité mít Filipa*.

Před 160 lety, **17. 10. 1864**, se narodil český naturalistický spisovatel **Josef Karel Šlejhar** († 1914), autor románů *Kuře melancholik*, *Ukolébavka*, *Peklo*, *Lípa*, *Vražďení* aj.

Před 170 lety, **20. 10. 1854**, se narodil francouzský básník **Jean Arthur Rimbaud** († 1891), jeden z nejvýznamnějších tzv. prokletých básníků; psát přestal už v 19 letech; z jeho díla: *Opilý koráb*, *Sezóna v pekle*, *Iluminace*, *Dopisy vidoucího* a další.

Před 110 lety, **27. 10. 1914**, se narodil velšský básník, dramatik a prozaik **Dylan Thomas** († 1953), z jehož díla vyšly česky výběry *Kapradinový vrch* či *Svlékání tmy*, próza *Portrét umělce jako štěněte* nebo hra *Pod mléčným lesem*.

Před 75 lety, **30. 10. 1949**, se narodil český spisovatel **Michal Ajvaz**, autor románů a novel *Druhé město*, *Tyrkysový orel*, *Prázdné ulice* (Cena J. Seiferta 2005), *Cesta na jih*, *Lucemburská zahrada* (Magnesia Litera – Kniha roku 2012) či *Pasáže*, básní v knize *Vražda v hotelu Intercontinental* či povídek *Návrat starého varana*, mnoha esejů a dalších knih; nositel Státní ceny za literaturu (2020).

Portréty archiv autora

Do další stovky v novém s. 334–336
 ← Slavnostní stříhání pásky k novému prostorám knihovny v suterénu nákupního střediska ve Vratimově dne 10. 5. 2024. Zleva: starosta města Vratimov Martin Čech, stavbyvedoucí Michal Plaček z Ostravských staveb, s. r. o., Zbyněk Klapuch, zástupce firmy KASCH – interiér, s. r. o., architekt Petr Švančar a ředitelka MěK Vratimov Lenka Šimurdová

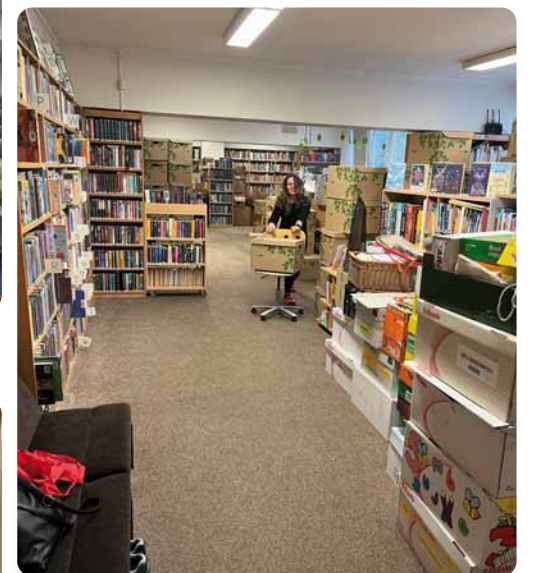
↓ Interiér s pohodlným sedacím nábytkem

↑ Nový výpůjční pult s novým logem knihovny

↑ Přednášková místnost s kapacitou 50 osob při prezentaci nového technického vybavení

↑ Vyklízení původních prostor

← Zázemí pro uživatele z řad teens

Knihovný vozík LEON

Připravili jsme pro Vás nový typ knihovního vozíku, nástupce vozíku Goliáš.

Vozík je v celokovovém provedení, má 3 police nakloněné dozadu, boční designové perforované plechové bočnice.

Vozík Leon vyniká velkou nosností a snadnou manipulovatelností.

Vozík má kromě 4 standardních koleček ještě navíc 2 velká transportní kola, díky kterým snadno překoná i velké nerovnosti, jako jsou prahy dveří, přechody mezi podlahami, vozík se navíc otočí na místě o 360°.

Výška mezi policemi 293 mm.

Rozměry vozíku:

885 x 1170 x 360 mm (ŠxVxH)

Hmotnost vozíku: 30 kg

Nosnost vozíku: 400 kg

CEIBA s.r.o.

Jana Opletala 1265

250 01 Brandýs nad Labem-Stará Boleslav

Mobil: 777 345 002, mail: info@ceiba.cz

www.eshop.ceiba.cz

Ceiba